

Vauvojen värikylpy ohjaajien näkökulmasta

Ohjaajien antamia merkityksiä Vauvojen värikylpy -työskentelylle

Pro gradu -tutkimus

Heidi Häyry

0277833

Taiteiden tiedekunta

Kuvataidekasvatus

Lapin yliopisto

2017

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Vauvojen värikylpy ohjaajien näkökulmasta - Ohjaajien antamia merkityksiä Vauvojen värikylpy työskentelylle

Heidi Häyry

Kuvataidekasvatus

Pro gradu –tutkimus

69 sivua, 1 liite

2017

Tiivistelmä

Tutkimus selvittää Vauvojen värikylpy -ohjaajien antamia merkityksiä työlleen. Vauvojen värikylpy on kuvataiteellinen työpaja vauvoille ja heidän vanhemmilleen. Työpajassa edetään erilaisten materiaalien, värien ja valojen kautta itse tuotettuun jälkeen. Materiaalit ovat turvallisia ja pienille lapsille sopivia. Porin Lastenkulttuurikeskus järjestää Vauvojen värikylpy -ohjaajien koulutusta vuosittain.

Tutkimuskysymykseni on: Miten Vauvojen värikylpy ohjaajat kokevat työnsä ja millaisia merkityksiä he sille antavat? Tutkimukseni on laadullinen fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus, jonka aineisto koostuu kolmen ohjaajan teemahaastatteluista sekä Vauvojen värikylpy työpajojen havainnoimisesta. Aineiston analyysitapana on teoriasidonnainen sisällönanalyysi ja abduktiivinen päättelyn logiikka.

Tutkimuksessani tarkastelen ohjaajan työnkuvaa, millaisia käsityksiä heillä on työstään sekä millaisia merkityksiä he sille antavat. Aloitan esittelemällä Vauvojen värikylpy -metodin ja sen taustalla toimivat periaatteet ja toimintamuodot. Sen jälkeen tarkastelen ohjaajuutta taidekentällä, vauvan ja lapsen kasvua sekä taiteen mahdollisuuksia kehityksen tueksi. Teoriaosuuden lopuksi tarkastelen Vauvojen värikylpy -toimintaa kuvataidekasvatuksen näkökulmasta. Selvitän minkälaisia yhtymäkohtia kuvataidekasvatuksella ja Vauvojen värikylpy -metodilla on.

Sekä teemahaastattelun että visuaalisen aineistonanalyysin perusteella voidaan päätellä, että Vauvojen värikylpy -ohjaajan työ on hyvin monipuolista ja kokonaisvaltaista. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Vauvojen värikylpy -ohjaajille merkityksellisiä ulottuvuuksia työssään ovat työskentelyn taiteellinen ja visuaalinen elementti, työkokemuksen tuoma varmuus ohjaajuuteen, perheiden kanssa työskentely sekä henkisen ja fyysisen position vaikutus ilmapiiriin.

Avainsanat: Vauvojen värikylpy, kuvataidekasvatus, taideohjaaja, työpajatoiminta, perhetaidekasvatus

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi.

University of Lapland, Faculty of Art and Design

**The Experiential Colour Workshop for Babies from the workshop mentors point of view
– Workshop mentors' given meaning to their work**

**Heidi Häyry
Art Education
Pro gradu thesis
69 pages, 1 appendix
2017**

Abstract

This research clarifies what kind of significance/meaning the workshop mentors of the Experiential Colour Workshops for Babies address to their work. The Experiential Colour Workshop for Babies is visual art workshop for babies and for their parents. The workshops progress from exploring and observing of different materials, colours and light, to self-producing traces. The materials are safe and suitable for small children. Pori Centre for Children's Culture organizes annually training/education for the workshop mentors of the Experiential Colour Workshops.

The research question is: How does the workshop mentors of the Experiential Colour Workshops experience their work and what kind of significance/meaning they address to their work? This research is qualitative phenomenological-hermeneutical research, whose material consists from theme interviews of three workshop mentors and observing of the Experiential Colour Workshops for Babies. The analysis is based on theory-bound content analysis and abductive reasoning.

In this research, I observe the work of the mentors, what kind of perceptions they have for their work and what kind of meanings/significance they address. I begin by introducing the method related to the Experiential Colour Workshops for Babies and the underlying principles and modes of action. After that I look over the mentorship in the art field, the concept of baby and child development and the opportunities of art to support this development. At the end of the theoretical part I consider the action of the Experiential Colour Workshops for Babies from the perspective of art education. I clarify what kind of common things art education and the method of the Experiential Colour Workshops for Babies do have.

Both theme interview- and visual material analysis refers that the work of the workshop mentors is very versatile and comprehensive. The findings of the research show that the meaningful dimensions for the workshop mentors of the Experiential Colour Workshops for Babies are the artistic and visual element, the assurance from the work experience, working with families and the influence of mental and physical position to the atmosphere.

Keywords: Experiential Colour Workshops for Babies, art education, art workshop mentor, workshop activity, family oriented art education

Sisältö

1 Suhteeni Vauvojen Värikylpyyn	1
2 Vauvojen Värikylpy tutkimuskohteena	
2.1 Vauvojen Värikylpy -metodin synty ja kehittyminen	3
2.2 Vauvojen värikylpy -metodin toimintaperiaatteet ja muodot	5
2.3 Vauvojen Värikylpy –ohjaajakoulutus	7
2.4 Aikaisemmat tutkimukset	9
3 Taidetoiminnan ohjaajana vauvaperheille	
3.1 Taideohjaajuus	11
3.2 Vauvojen värikylpy -ohjaajan ammattitaito ja kehittyminen	13
3.3 Vauvaperhe taidetyöpajassa	15
3.4 Kasvava ja kehittyvä vauva taiteen äärellä	16
3.5 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen värikylvyssä	19
4 Kuvataidekasvatuksellinen tarkastelu	
4.1 Kuvataidekasvatuksellinen näkökulma metodiin	22
4.2 Taiteen keinot lapsen kehityksen tueksi	25
5 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat	
5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys	28
5.2 Laadullinen tutkimus	28
5.2.1 Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa	29
5.2.2 Käsityksen ja kokemuksen tutkiminen	30
5.3 Sisällönanalyysi	31
6 Tutkimuksen aineisto ja toteutus	
6.1 Teemahaastattelu	33
6.2 Visuaalinen aineisto	36
6.2.1 Kukkaketo – Vauvojen värikylpy –työpaja	38
7 Ohjaajien käsityksiä työstään	
7.1 Kuva, taide ja kasvatus	43
7.2 Työskentely perheiden kanssa	45
7.3 Praktinen osaaminen	47
7.4 Luova työskentely	50
7.5 Ohjaajan hyvinvointi	51
7.6 Kehittyvä ohjaaja	53
8 Tutkimustulokset	
8.1 Työkokemuksen tuoma varmuus	55
8.2 Henkisen ja fyysisen position vaikutus ilmapiiriin	56
8.3 Taide ja visuaalisuus voimavarana	58
8.4 Vanhempien läsnäolon merkitys työpajoissa	59
9 Pohdinta	61
10 Lähteet	64
11 Liitteet	68

1 Suhteeni Vauvojen Värikylpyyn

Syksyllä 2011 keitin pienen kaksion keittiönurkkauksessa kiisseliä, johon lisäsin mangososetta keltaisen värin aikaansaamiseksi. Pöydällä vieressäni oli punainen kotitalous-kirja, jonka aukeamalla luki yksinkertainen kiisseliresepti. Koin itseni kömpelöksi ja hassuksi. Kiisseliä piti tehdä suuri määrä, jotta jokaiselle pienelle taiteilijalle riittäisi materiaalia tarpeeksi. En ollut keittänyt kiisseliä yläkoulun kotitaloustuntien jälkeen, joten jouduin työskentelemään epämukavuusalueella jo ennen ensimmäistäkään työpajaa. Pohdin tekeekö se minusta epäpätevän Vauvojen värikylpy -ohjaajan jos kiisselin keittäminen ei onnistu kädenkäänteessä? Lopulta kiisselistäni tuli sopivan paksua, mutta sen antama väri katosi paperilla kuivuessaan. Pistin itselleni muistiin, että värjäävää ainetta tarvitaan lisää.

Pro gradu-tutkimuksessani selvitän Vauvojen värikylpy¹ -ohjaajien kokemuksia ohjaamisesta, työn sisällöstä ja millaisia merkityksiä ohjaajat ovat antaneet Vauvojen värikylpy –metodille. Tutkielmassani tarkastelen ohjaajan työnkuvaa, millaisia käsityksiä heillä on työstään sekä millaisia merkityksiä he sille antavat. Aloitan esittelemällä Vauvojen värikylpy -metodin ja sen taustalla toivat periaatteet ja toimintamuodot. Sen jälkeen tarkastelen ohjaajuutta taidekentällä, vauvan ja lapsen kehitystä sekä taiteen mahdollisuuksia kasvun tueksi. Teoriaosuuden lopuksi katsotaan Vauvojen värikylpy-toimintaa kuvataidekasvatuksen näkökulmasta, millaisia yhtymäkohtia värikylvyn ja kuvataidekasvatuksen kentällä on.

Vauvojen värikylpy on kuvataiteellinen työpaja vauvoille ja heidän vanhemmilleen. Työpajassa edetään erilaisten materiaalien, värien ja valojen kautta itse tuotettuun jälkeen. Materiaalit ovat turvallisia ja pienille lapsille sopivia. Maalausmateriaaleina käytetään usein erilaisia elintarvikkeita esim. marjoja, jauhoja, rouheita ja kiisseleitä. Toiminta on lähtökohtaisesti suunniteltu 3-12 kk ikäisille vauvoille, mutta suuren kysynnän vuoksi työpajoja järjestetään nykyään myös yli 1-vuotiaille. Ensimmäiset Vauvojen värikylpy työpajat järjestettiin jo vuonna 2003 ja toimintaa on kehitetty (ja kehitetään edelleen) intohimoisesti eteenpäin Porin Lastenkulttuurikeskuksen toimesta. (Värikylpy, 2016.)

¹ Käytän tutkimuksessani Vauvojen värikylpy –nimestä samaa kirjoitusmuotoa mitä www.varikylpy.fi –sivustolla käytetään.

Vauvojen värikylpy -ohjaajia koulutetaan Porin Lastenkulttuurikeskuksen toimesta joka vuosi kahden viikonlopun mittaisella koulutuksella. Ohjaajakoulutukseen valitaan henkilöt, joilla on alaan sopiva koulutus, esimerkiksi taiteeseen, kasvatukseen tai sosiaalityöhön liittyvä tutkinto. Koulutuksella Porin lastenkulttuurikeskus turvaa värikylpyjen ammattimaisen järjestämisen ja tuottamisen ympäri Suomea. (värikylpy, 2016)

Vauvojen värikylpy metodi on minulle henkilökohtaisesti tuttu metodi monesta eri näkökulmasta. Olen tarkastellut ilmiötä sekä ohjaajan että osallistuvan äidin roolista. Nyt otan ilmiötä haltuun tutkijan roolissa. Koen, että suhteeni ilmiöön on voimavarani tutkimusta tehdessä. Vauvojen värikylpy on toimintana spesifiä ja niin hetkessä tapahtuvaa, että oikeastaan vain omakohtaisen kokemuksen kautta voi täysin ymmärtää mitä toiminnassa tapahtuu. Olen kirjoittanut kandidaatin tutkielmani vuonna 2011 aiheesta Vauvojen värikylpy vanhempien silmin. Kandidaatin tutkielmassani tutkin vanhempien kokemuksia Vauvojen värikylpy työpajoihin osallistumisesta. Haastattelin kolmea vanhempaa, joiden lapset olivat olleet useammassa Vauvojen värikylpy -työpajassa ennen yhden vuoden ikää. Tutkimustulokseni mukaan vanhemmat kokivat työpajat mukavana yhteisenä harrastuksena vauvan kanssa. Vanhemmat kokivat helpottavana sen, että lapsi pääsee ”sotkemaan” vapaasti ilman rajoja. Eräs äiti koki helpottavana sen, ettei itse tarvinnut jäädä siivoamaan jälkiä. Samalla vanhemmat ajattelivat kuvataiteellisen toiminnan positiivisena vaikutteena vauvalle. Yllättävää tutkimustuloksissa oli se, että kukaan vanhemmista ei ollut tutustunut toisiin vanhempiin työpajoissa. Usein vauvaharrastukset ovat otollisia paikkoja uusien ystävien tapaamiselle, mutta Vauvojen värikylpy -työpajojen rakenne ei ilmeisesti tällaista tutustumista tukenut. Vanhemmat kertoivat olleensa niin keskittyneitä omaan lapseensa, etteivät he ehtineet kiinnittää huomiota muihin aikuisiin. Hyödynnän pro gradu tutkimuksessani kandidaatin tutkielmani teoria-osuutta. Tarkoitukseni on teoriaosuutta syventää ja lisätä teoriaa ohjaajan työstä.

Koen luonnollisena jatkaa saman aiheen äärellä tutkimusta, mutta tarkastella ilmiötä ohjaajan näkökulmasta. Tutkimuksessani haluan selvittää, millaista Vauvojen värikylpy -työpajojen ohjaaminen on, mitä kaikkea ohjaajan työhön sisältyy ja miten ohjaajat näkevät ja kokevat työskentelynsä metodin parissa ja millaisia merkityksiä he antavat työskentelylleen Vauvojen värikylpy -ohjaajina.

2 Vauvojen värikylpy tutkimuskohteena

2.1 Vauvojen värikylpy metodin synty ja kehittyminen

Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkoston johtaja Päivi Setälä kehitti vuonna 2003 perheille taiteellisen työpajatoiminnan. Idea vauvoille suunnatun työmuodon kehittamisestä syntyi, kun Setälä havaitsi, ettei vauvaperheille ole visuaalista työskentelyä tarjoavaa toimintaa. Työpajan nimeksi tuli *Vauvojen värikylpy*. Säännöllistä kuvataidetoimintaa näin pienille lapsille ei ole aiemmin Suomessa järjestetty. (Setälä 2011, 8.) Vauvojen värikylpy -työpajat on tarkoitettu 3-12kk ikäisille lapsille. Suuren kysynnän vuoksi on myöhemmin kehitetty myös työpajoja vanhemmille lapsille. Nykyään työmuotoa löytyy monelta eri paikkakunnalta ja erilaisten organisaatioiden puitteissa. Työpajaharrastus voi olla jokaviikkoista tai kertaluonteista toimintaa.

Nimi johdattelee kuulijaa pohtimaan työpajan olemusta, jossa toivottavaa onkin, että osallistuja voi sananmukaisesti myös estoitta kylpeä maalausalusten päällä, niin halutessaan. Vauvan kokonaisvaltainen ja kaikkien aistien hyödyntävä tutkimistapa on parhaimmillaan silloin, kun aikuisten maailma sen sallii eikä rajoita tai estele vauvan toimintaa. Vauvan visuaalinen työskentely koostuu jälkien tuottamisesta, koskettelusta ja sattumanvaraisesta kuvioimisesta. Aikuisen tehtävä on luoda turvalliset puitteet pienen ihmisen tutkimusmatkalle.

Työpajan ohjaaja on koulutettu ammattilainen, joka suunnittelee turvallisen ja mukavan työpajan sekä lasta että läsnäolevaa vanhempaa ajatellen. Turvallisuus otetaan huomioon esimerkiksi työpajan materiaalien valinnassa sekä työtilassa. Lähtökohta on, että kaikki materiaalit ovat myrkyttömiä aineita, joita lapsi voi huoletta maistella ja haistella. Käytetyimmät materiaalit ovat erilaiset ruoka-aineet sekä mausteet ja pieninä määrinä myös lapsille suunnatut tehdasvalmisteiset maalit (Mettovaara 2011, 32). Tilojen suhteen työpaja edellyttää paikkaa, jossa on pesualtaita, riittävän lämmin huoneilma sekä tilaa pukeutumiselle ja riisuutumiselle (Setälä 2011, 50).

Työpajat rakennetaan ja toteutetaan lapsilähtöisesti, jolloin korostuu vauvan oma mielenkiinto ja tuntemukset työpajahetkessä. Työpajan mukava tunnelma rakentuu vapaan ja rennon ilmapiirin ympärille. Jokainen vanhempi ja lapsi voi keskittyä omaan tekemiseensä ja tehdä sitä, mikä siinä hetkessä tuntuu parhaimmalta. Tärkeää on seurata oman lapsensa luonnollista kiinnostusta värejä ja muotoja kohtaan. Toisaalta, jos lasta nukuttaa tai hänellä on nälkä, on työpajassa vapaus

nukahtaa tai syöttää pienokaista. Hyvä työpajaohjaaja ottaa huomioon kaikki lapset yksilöinä ja tutustuu heihin jokaiseen henkilökohtaisesti. Tällä tavalla ohjaajasta tulee lapsille tuttu aikuinen, jonka läsnäolo ei hermostuta. Samalla ohjaajan on otettava huomioon myös vanhemmat. Luomalla kontakteja vanhempiin saadaan heidät tulemaan uudestaan työpajatoimintaan. Ihanteellista olisi, jos työpajoissa olisi aina sama ohjaaja. Tutun ohjaajan työpajoissa käyminen loisi toiminnalle jatkuvuutta ja syvempää yhteyttä vanhempiin ja ennen kaikkea lapsiin. Tärkeintä on, että työpajassa on miellyttävä ja avoin ilmapiiri, jossa lapsella sekä vanhemmalla on hyvä olla. Vain tätä kautta voidaan luoda lapselle miellyttävä ja turvallinen pohja kohdata taidetta.

Vauvojen värikylpy -työpajoja järjestetään erilaisten organisaatioiden puitteissa. Yleisin paikka työpajoille on taidemuseot. Muita mahdollisia paikkoja ovat kuvataidekoulut, kansalaisopistot sekä muut taiteenalan organisaatiot. Työpajojen luonne muuttuu sen mukaan, missä pajat järjestetään. Esimerkiksi taidekoulu-kontekstissa ei ole taidemuseonkaltaista vastaanotettavaa taidetta, mikä muuttaa työpajojen painotusta enemmän itse toimintaan ja taiteen tekemiseen. Kesäkuussa 2017 kirjoitin Googleen *“Vauvojen värikylpy”* selvittääkseni missä kaikkialla Vauvojen värikylpy -työpajoja sillä hetkellä muun muassa järjestetään:

Rovaniemi
(Kuvataidekoulu)

Tampereen kaupunki
(Kaupungin museot)

Helsingin kaupunki
(Leikkipuistot ja kerhot)

Helsinki
(Lastenkulttuurikeskus Musikantit)

Porin kaupunki
(Taidemuseo)

Turun kaupunki
(Seikkailupuisto)

Kemin kaupunki
(Lastenkulttuurikeskus)

Lista kertoo selkeästi siitä, että Värikylypy metodia hyödynnetään monissa eri organisaatioissa ja se taipuu moniin erilaisiin ympäristöihin. Kaiken kaikkiaan Vauvojen värikylypy kesällä 2017 tutkijan silmin näyttää hyvin vireältä ja aktiiviselta toiminnalta ympäri Suomea. Toiminnasta löytyy Googlen hakukoneella myös monia blogikirjoituksia kotiäideiltä, jotka ovat osallistuneet työpajoihin. Kirjoitusten yleinen tunnelma on positiivinen ja innostunut, valokuvat nauravista lapsista mustikkaisin hymyhuulin vahvistaa positiivista mielikuvaa lukijalle.

2.2 Vauvojen värikylypy -metodin toimintaperiaatteet ja muodot

Vauvojen värikylypy on kuvataidetoiminnan muoto, jossa kohdataan taiteen rakennuspalikoita, värejä ja muotoja, kaikkien aistien kautta. Metodin tarkoituksena ei ole kouluttaa pieniä taiteilijoita, vaan korostaa prosessin merkitystä ja taiteen äärellä viipymisen ihanuutta. Toiminnan perusperiaatteet ovat *hetkessä oleminen ja läsnäolo, vuorovaikutuksellinen toiminta, toimijalähtöinen työskentely ja värien moniaistinen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys*. Esittelen ne seuraavaksi käyttäen lähteenäni Päivi Setälän (2011) toimittamaa *Vauvojen värikylypy* -teosta. (Setälä 2011, 6.)

Värien moniaistinen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys tarkoittaa käytännössä sitä, että työpajassa vauva kohtaa värit ja materiaalit kokonaisvaltaisesti. Työskentelyn ilo ja nautinto syntyvät aistikokemuksen kautta. Moniaistinen kokemus syntyy sopivilla väreillä, materiaaleilla, äänien ja tuoksujen avulla.

Hetkessä oleminen ja läsnäolon periaate näkyy toiminnassa siten, että sekä vanhempi että lapsi voivat heittäytyä työskentelyyn juuri sen hetkisten olosuhteiden mukaisesti. Vauvan toiminta materiaalien ja värien kanssa vaatii vanhemman jatkuvaa seuraamista ja yhdessä tutkimista. Hetkessä oleminen on irtautumista muiden asioiden ajattelusta ja ajatusten ohjaamista ja keskittämistä oman lapsensa työskentelyyn. Aktiivisen läsnäolon tilaa tuetaan poistamalla työpajatilanteesta mahdollisimman monet häiriötekijät. Tilan tulee olla rauhallinen. Vanhemman keskittyminen, rauhallisuus ja osallistuminen ovat olennaisia asioita myös vauvan keskittymisen ja osallistumisen kannalta. (Setälä 2011, 20-21.) Läsnaoleva tutkiminen johdattelee vanhempaa ja lasta mukavaan ja miellyttävään yhdessä tekemiseen.

Vuorovaikutuksellinen toiminta on Värikylpy toiminnan keskeinen piirre. Vauvan ja vanhemman varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on toiminnan yksi lähtökohta. Aikuisen rohkaiseminen ja innostaminen osallistumaan työskentelyyn vaalii myös vauvan innostumista materiaalien tutkimiseen. Aikuisen osallistuminen on tärkeää, sillä vuorovaikutuksesta ja yhdessä toimimisesta syntyy sekä vauvalle että vanhemmalle onnistumisen, ilon ja nautinnon kokemus. Aikuiselle heittäytyminen värien ja materiaalien maailmaan voi olla hyvin vapauttava kokemus. Vuorovaikutusta syntyy myös vauvojen välillä. Vauvat seuraavat toistensa toimintaa ja oppivat uusia ilmaisumuotoja. Myös vauvan ilmaisullinen työskentely ja syntyneet jäljet ovat vuorovaikutuksellista toimintaa. Jokaisen vauvan oma persoonallinen ote, voima, kiihkeys, tahto ja mieliala siirtyvät jälkiin ja jälkien kautta muidenkin koettavaksi. (Setälä 2011, 22.)

Toimijalähtöinen työskentely tarkoittaa toiminnan etenemistä täysin vauvan ehdoilla. Tällä tarkoitetaan sitä, että toiminnan keskiössä on vauva ja hän on toiminnan tekijä. Toiminnassa korostetaan vauvan omaa aktiivisuutta ja sen kunnioittamista. Työpajat suunnitellaan yhteiseksi toiminnaksi, mutta vauvan sen hetkisten voimavarojen ja kiinnostuksen mukaan. Ei ole olemassa vain yhdenlaista tai tiettyä normia siitä miten työpajassa tulisi toimia. Ohjaajan on tärkeää hyväksyä erilaiset temperamentit ja toimintaan suhtautumiset. Työpajassa vauvan ei ole pakko työskennellä ollenkaan, hän voi myös tarkkailla, katsella ja oleilla. Toiminnan haasteena onkin löytää tasapaino vauvan ja aikuisen toiminnan ja toiveiden välille. (Setälä 2011, 25.)

Työpajassa pienelle lapselle ominaisia piirteitä ja kehityksen vaiheita pyritään korostamaan ja tukemaan. Alussa pieni lapsi tutustuu materiaaleihin ja nauttii niiden kanssa leikkimisestä. Vähitellen lapsi myös huomaa paperille jääneet jäljet ja ymmärtää, että mustikkaista kättä liikuttamalla saa aikaan jälkeä paperille (Setälä 2011, 15). Tämä on ensimmäisiä kosketuspintoja taiteeseen ja taiteen tekemiseen. Työpaja toiminnan tavoite ei kuitenkaan ole taiteen tekemisessä vaan Setälän mukaan maailmassa olemisen ihailusta (Setälä 2011, 15). Toiminnan peruserätyytenä on nauttia hetkessä olemisesta, jossa vanhemman ja vauvan vuorovaikutus voisi kasvaa ja kehittyä.

Setälän mukaan työpajassa otetaan huomioon lapsen luonnollinen uteliaisuus ja tutkimisvietti (Setälä 2011, 16). Ohjaaja pyrkii aktivoimaan lapsen kaikki aistit erilaisin materiaalein. Lapsella on lupa sotkea itsensä keltaiseen mangososeeseen, herkutella punaiseksi värjättyllä puurolla tai

tunnustella varpaillaan kylmää jääpalaa, jonka sisään on upotettu sinertäviä mustikoita. Työpajassa arvostetaan ja annetaan tilaa jokaisen lapsen omalle kehitykselle ja persoonalle. Lapset reagoivat materiaaleihin eri tavoin, kun yksi jää tutkimaan pitkäksikin aikaa yhden materiaalin tuntua, niin toinen saattaa innostuksissaan tutkia monia materiaaleja yhtä aikaan ja vauhdilla (Setälä 2011, 16). Tutkimisen ja herkkuttelun lomassa lapsen liikkuminen ja touhuaminen jättää paperille jälkiä. Työpaja on usein rakennettu niin, että lapsi ja materiaalit ovat jo valmiiksi paperin päällä, jolloin lapsi tuottaa visuaalista jälkeä huomaamattaan, samalla kun tutkii ohjaajan antamia materiaaleja.

2.3 Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutus

Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutusta järjestää Porin lastenkulttuurikeskus. Ohjaajakoulutus on suunnattu visuaalisen alan, sekä kasvatus- ja perhetyön ammattilaisille. Koulutukseen osallistuminen edellyttää kuvataiteellista osaamista sekä kokemusta perhe- ja lapsityöstä. Koulutus kestää kaksi kolmen päivän jaksoa. Se antaa osallistujalle pätevyyden Vauvojen värikylpy -työpajojen ohjaamiseen sekä toiminnan soveltamiseen omaan työhönsä.

Tapasin huhtikuussa 2017 Vauvojen värikylpy –toiminnasta vastaavan Sanna Pajunen-Kyynäräisen Porissa tutkimukseni johdosta. Pajunen-Kyynäräinen on varhaisiän taidetoiminnan vastaava suunnittelija-ohjaaja Porin lastenkulttuurikeskuksessa. Haastattelin vapaamuotoisesti Sannaa ohjaajakoulutuksesta, jonka kehittämisestä hän myös vastaa. Lisäksi seurasin tutkimukseni inspiroimiseksi Pajunen-Kyynäräisen työpäivää ja dokumentoin valokuvin hänen ohjaamiaan työpajoja. Olen kiitollinen hänen ystävällisyydestään ja avoimuudestaan tutkimustani kohtaan.

Olemme molemmat Sanna Pajunen-Kyynäräisen kanssa käyneet ohjaajakoulutuksen vuonna 2010. Koulutus on muuttunut viimeisen seitsemän vuoden aikana runsaasti. Ennen koulutuksen painotus oli perheen hyvinvoinnin ja lapsen psyykkisen kehityksen puolella. Nykyään koulutuksessa painotetaan ensisijaisesti taidetta ja taiteen näkyvyyttä, unohtamatta kuitenkaan lapsen kehitystä ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemista. Tämä näkyy mm. siinä että Porin lastenkulttuurikeskuksen Vauvojen värikylpy -ohjaajat ovat kaikki pohjakoulutukseltaan kuvataiteilijoita. Lisäksi koulutuksessa annetaan tuleville ohjaajille välineitä käytännön työhön ja ohjaajan työskentelyyn arjessa.

Pajunen-Kyynäräisen mukaan koulutuksiin osallistuu kuvataiteen sekä perhe- ja lapsityön ammattilaiset. Koulutukseen valitaan osallistujat hakulomakkeiden mukaan. Hakijoilta vaaditaan kosketuspintaa perheiden tai taiteen kanssa työskentelystä. Osallistujista löytyy niin kuvataiteilijoita, lastentarhanopettajia, kuvataideopettajia ja muita kulttuurialan tekijöitä. Osallistujia tulee myös sosiaali- ja terveysalan puolelta. Useimmiten koulutukseen osallistuva henkilö on naishenkilö, joka on löytänyt metodin taide- tai kulttuuritoiminnan kautta tai on itse ollut osallistujana Vauvojen värikylpy –työpajoissa vanhempana.

Seuraavaksi käsittelen ohjaajakoulutuksen sisältöä lähteenäni vuoden 2016 ohjaajakoulutuksen materiaali. Vuonna 2016 koulutuksen järjestäjät, luennoitsijat ja ohjaajat olivat: Päivi Setälä (TaT, Vauvojen värikylpy -kehittäjä ja johtaja), Jenni Uusitalo (TaM, Vauvojen värikylpy -ohjaaja), Terhi Sammalmaa (TaM, Vauvojen värikylpy -ohjaaja), Sanna Pajunen-Kyynäräinen (KuM, Vauvojen värikylpy -ohjaaja), Mirja Ramstedt-Salonen (FM, intendentti), Lea Hyvärinen (LKT, dosentti), Annika Nikkari (Terveydenhoitaja) ja Marika Leinonen-Vainio (FM, tuottaja).

Vuonna 2016 koulutuksessa tutustuttiin Vauvojen värikylpy -metodiin kokonaisvaltaisesti ja moniaistillisesti. Koulutuksessa käytiin läpi ohjaajan roolia ja työtä. Sen lisäksi kiinnitettiin huomiota myös vauvan kokonaisvaltaiseen kehittymiseen, erityisesti näön kehittymiseen. Myös lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen olivat koulutuksessa tärkeä aihe, johon haluttiin kiinnittää tulevien ohjaajien huomio. Teoriaosuuden vastapainoksi koulutuksessa toteutettiin myös työpajoja, joissa ohjaajat pääsivät valmistamaan erivärisiä maaleja hyväksi katsotuista ohjeista. Tämän lisäksi ohjaajat tekivät ryhmätyönä työpajasuunnitelmia, mitkä yhdessä käytiin läpi. Tavoitteena oli myös saattaa Vauvojen värikylpy -ohjaajia löytämään toisensa ja verkostoitumaan. Verkostoituminen auttaa ohjaajia toiminnan aloittamisessa ja ohjaamisessa, vertaistuki ja kannustus auttavat hankalissakin tilanteissa.

Lisäksi Vauvojen värikylpy -ohjaajille on aikaisempina vuosina järjestetty kesäpäivät Satakunnan alueella. Vuonna 2016 kesäpäivien teemana oli ”Materiaalien yllätyksellisyys ja kemikaalien turvallisuus”. Päivillä oli vierailevana puhujana palkittu tietokirjailija ja kemiantekniikan diplomi-insinööri Anja Nysten. Sanna Pajunen-Kyynäräisen mukaan kesäpäiviä kehitetään vuosittain ja tavoitteena on järjestää uusia lisäkoulutusmuotoja. Tulevaisuudessa Värikylpy –ohjaajille suunnatut verkostoitumispäivät järjestetään Porissa. Tarkoituksena on tarjota inspiroivia luentoja ja uusia

ideoita ohjaajille. Tärkeää on myös erivuosina kouluttautuneiden ohjaajien verkostoituminen keskenään.

Tarkkaa lukua tällä hetkellä toimivista Vauvojen värikytly ohjaajista Suomessa ei ole. Sanna Pajunen-Kyynäräinen antoi kuitenkin tilastotietoa, että Porin lastenkulttuurikeskuksen kouluttamia Vauvojen värikytly -ohjaajia vuosilta 2006-2016 on yhteensä 267 hlö. Tutkimuksen tekovaiheessa Porin lastenkulttuurikeskus valmistelee syksyn 2017 ohjaajakoulutusta, johon oli ilmoittautunut 25 henkilöä. Näin ollen vuosina 2006-2017 koulutettuja Vauvojen värikytly -ohjaajia on yhteensä 291. Kaikki koulutukseen osallistuvista eivät kuitenkaan aio alunperinkään toimia Vauvojen värikytly -ohjaajina, vaan koulutukseen osallistuu myös useita henkilöitä, jotka haluavat metodia hyödyntää oman työnsä parissa. (Värikytly 2016; Pajunen-Kyynäräinen 2017)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Aihe on ajankohtainen siksi, että Vauvojen värikytly on kasvava ilmiö ympäri Suomea. Työmuodon ohjaajuudesta ei ole tehty aiempaa tutkimusta. Ylipäättään ilmiöstä on olemassa vain muutama opinnäytetyö; Anu-Maarit Moilasen (2010) *Kiisselistä kuvaksi*, taiteen maisterin opinnäytetyö Aalto-yliopistoon sekä Elina Behm'n ja Päivi Repon (2011) *Vanhempien näkemyksiä Vauvojen värikytly -pajojen merkityksistä*, opinnäytetyö Metropolian ammattikorkeakouluun.

Anu-Maarit Moilanen (2010) on kirjoittanut pro gradu tutkimuksen *Kiisselistä kuvaksi - Vauvojen värikytly työskentelyn mahdollisuuksia*. Tutkimuksessaan hän kehitti värikytlystä opaskirjan kotityöskentelyyn ja selvitti käyttäjien ajatuksia kotityöskentely kokemuksista. Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää Vauvojen värikytly metodia eteenpäin, luoda sille uusi ulottuvuus. Metodina tutkimuksessa oli siis toimintatutkimus, jonka päämääränä on ilmiön kehittäminen sisältä käsin toimijana ja tutkijana. Toinen painotus on kotityöskentelypaketilla, jossa Moilanen kartoitti kotityöskentelyn mahdollisuuksia, jonka tavoitteena on pitkäaikaisen taidesuhteen syntyminen vauvalle ja perheelle. Perheiden suhtautuminen kotityöskentelypakettiin oli hyvin positiivinen. Moilanen dokumentoi ja havainnoi perheiden kotityöskentelyä paketin avulla.

Elina Behm ja Päivi Repo (2011) tutkivat vanhempien näkemyksiä Vauvojen värikytly-pajojen merkityksestä. Heidän tutkimuksensa valmistui hieman ennen omaa kandidaatin tutkimustani

samasta aiheesta, ja koska tutkimuksemme olivat laadullisia tapaustutkimuksia, toivat ne samasta tutkimusaiheesta tietoa eri tapauksien kautta. Behmn ja Repon tutkimuksen perusteella vanhempien mielestä Vauvojen värikylpy työpajat näyttäytyvät positiivisena kokemuksena. Myös lasten positiivisen asenteen kehittyminen kuvataidetta kohtaan koettiin tärkeäksi. Vanhempien ja lasten kiintymyssuhde koettiin vahvistuvan työpajoissa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhempien sitouttaminen työpajatoimintaan oli haasteellista. Vanhemmat pitivät kyllä toiminnasta, mutta eivät halunneet osallistua työpajaan enää uudelleen.

3 Taidetoiminnan ohjaajana vauvaperheille

3.1 Taideohjaajuus

Taidekasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä on mahdollistaa kaikille taiteellinen tekeminen ja siihen liittyvän esteettisyyden kokemus. Taide avaa lapselle tien luovuuteen ja itseilmaisuun, ja tätä kautta lapsen identiteetti ja todellisuus rakentuvat. Taide eheyttää ja hoitaa ihmistä monin tavoin ja lisää ymmärrystä omasta itsestä ja ympäristöstä. Täten voidaan todeta, että taiteen tekeminen yhdessä lapsen kanssa on kokonaisvaltaista kasvatusta. Taide on väline, jonka avulla lapsi oppii tuntemaan; tätä minä osaan, tästä minä pidän, tällainen minä olen. Varhaislapsuudessa saatujen taiteellisten kokemusten varaan rakentuvat lapsen myöhemmät mieltymykset ja valinnat sekä hänen kulttuuriset arvostuksensa. (Häkkä 2014.²)

Ympäristöllä on suuri psykologinen vaikutus lapseen. Se mikä on ympäristössä, heijastuu myös lapsen kokemukseen. Taiteesta iloitseva ja nauttiva ohjaaja luo ympärilleen innostavan ilmapiirin ja antaa samalla esimerkkiä taiteeseen suhtautumistavoista. Osaava ohjaaja mahdollistaa lapselle taiteen tekemisen ja kokemisen monipuolisesti. Parhaimmassa tapauksessa mielekäs tekeminen synnyttää flow-tilan, syvän onnen tunteen, jossa omat kyvyt ja tavoitteet ovat ihanteellisessa suhteessa toisiinsa. Taidekasvatus on siis vuorovaikutuksellista. Ohjaaja koskettaa lapsen elämää ja lapsi ohjaajan elämää. Taiteellisen toiminnan tavoitteena on lapsen kokonaiskehitys ihmisenä. Lopputuloksen onnistuminen on toissijaista sen rinnalla. (Häkkä 2014.)

Lapsen luontainen luovuus ja innostus voivat olla myös haaste aikuisille, mikäli ohjaajan oma innostunut on hiipunut. Ohjaajalta odotetaan sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä mahdollistaa taidekasvatusta tukeva ilmapiiri, jossa on tilaa lapsen innostukselle ja tutkimisille. Ohjaajan tärkein työkalu on hänen oma persoonansa. Taideohjaajaksi kehittyminen edellyttää tietoa, taitoa, kokemusta sekä omien käsitysten ja ennakoasenteiden arviointia. Olennaista on myös taiteen merkityksen ymmärtäminen ja omat taiteelliset kokemukset. (Häkkä 2014)

² Teoksessa *Lapsen parhaaksi: lähihoitaja varhaiskasvattajana* Arja Häkkä (2014, 203) kirjoittaa varhaiskasvatuksen taidekasvatuksesta. Tutkijana tulkitsin Häkkän artikkelia sopimaan tutkittavan ilmiön ikäryhmään sopivaksi.

Vauvojen värikylpy -työpajojen ohjaajan tärkeimmät työkalut ovat oma persoona, turvallisuus- sekä materiaalituntemus. Ohjaajan ammatti-identiteetti rakentuu persoonan ympärille ja ihmisen eri roolit (taiteilija, taidekasvattaja, vanhempi) muokkaavat sitä yksilölliseksi. Ohjaajuuteen vaikuttaa myös ohjaajan taidekäsitykset, lapsikäsitys ja tapa olla ihmisten kanssa tekemisissä. Näitä käsitellen lisää seuraavassa kappaleessa *3.2 Ohjaajan ammattitaito ja kehittyminen*.

Turvallisuus on ensisijaista pienten vauvojen kanssa toimiessa, ja sen vastuu jakautuu sekä ohjaajan että vanhempien kesken. On tärkeää, että myös vanhemmille informoidaan turvallisuuteen liittyvät asiat, esimerkiksi materiaalit, allergiat, lattian liukkaus ja hygienia. Ohjaajan tehtävänä on suunnitella työpajat huolellisesti jokaista työryhmää kohden. Materiaalituntemus kulkee käsikkäin turvallisuustuntemuksen kanssa. Työpajoissa luonnollisesti materiaalien tulee olla turvallisia. Vaikka työskentelyssä ei ole kyse ruokailusta niin pienten lasten tapa käyttää kaikkia aistejaan tutustuessaan uuteen materiaaliin, edellyttää että materiaalit ovat myös suuhun sopivia. Se, mikä sopii pienen lapsen suuhun, määräytyy sen mukaan millaisia ainesosia materiaalia sisältää, millainen kestävyys sillä on ja minkä kokoinen se on. Tavoitteena ovat puhtaat ja luonnonmukaiset materiaalit, jotka ovat mahdollisimman vauvaystävällisiä. Turvallisuutta lisää ohjaajan ja vanhemman yhteistyö työpajan aikana. Vanhemman valpas läsnäolo lapsensa äärellä turvaa sen, että mahdolliset allergiset reaktiot tai liukastumiset havaitaan välittömästi. Samalla ohjaaja kertoo vanhemmille materiaaleista ja niiden käyttäytymisestä, jotta vanhemmat voivat ennakoida esimerkiksi kiisselin liukkautta maalausalueella. Myös hygieenisuus materiaalien käsittelyssä on ohjaajalle tärkeä yksityiskohta turvallisuudessa. Suurin osa materiaaleista koostuu elintarvikkeista, joten niiden käsitteleminen puhtailla apuvälineillä on oleellista, ettei materiaaliin pääse leviämään bakteereja esimerkiksi ohjaajan käsien kautta. Näin taataan myös se, että pienet lapset saavat työskennellä puhtaiden materiaalien kanssa ja niiden kulkeutuminen iholle tai suuhun ei ole haitallista. (Värikylpy, 2017.)

3.2 Vauvojen värikylpy -ohjaajan ammattitaito ja kehittyminen

Tässä kappaleessa käsittelen Vauvojen värikylpy -ohjaajan ammattitaitoa, miten se kehittyy ja millaisista osista se koostuu. Käytän soveltaen teoriakirjallisuutta opettajan ammattikehityksestä sekä ammattitaidosta.

Annikki Järvinen (2005, 264) esittelee artikkelissaan Hubermanin (1992) elämänkaariperspektiivin, joka käsittelee opettajan urakehitystä. Hubermanin urakehitysmalli on jaettu viiteen teemaan, jotka kulkevat rinnakkain ihmisen elämänkaaren kanssa. Tätä urakehitysmallia voidaan soveltaa myös Vauvojen värikylpy -ohjaajan työhön.

Urakehitysmallin teemat:

- 1) Uran alku; selviäminen ja itsensä voittaminen. (1-3 vuotta)
- 2) Vakiintuminen (4-6 vuotta)
- 3) Kokeileva toiminta ja uudelleenarviointi (7-18 vuotta)
- 4) Tyytyminen ja konservatismi (19-30 vuotta)
- 5) Irtaantuminen (31-40 vuotta)

Ensimmäinen vaihe on *uran aloittaminen*, jota seuraa *vakiintuminen*. Vakiintumisvaiheessa ohjaaja sitoutuu työhönsä ja jatkaa perustaitojen kehittämistä. Vakiintumisvaiheen jälkeen seuraa *uudelleenarviointi* eli tilanteen katsaus. Tähän vaiheeseen liittyy itse-epäily ja itsereflektio. Ohjaaja kokeilee ja etsii uusia tapoja työskennellä. Tämän jälkeen ohjaaja asettautuu, hyväksyy itsensä ja rentoutuu työskentelyssään. *Tyytymisvaiheessa* ohjaaja ei ota painetta itsensä kehittämisestä ja hän on rutinoitunut työhönsä ja hallitsee tilanteet. *Irtaantumisvaihetta* kuvaa työuran päättymistä. (Järvinen 2005, 267-269.) Hubermanin (1992) urakehitysmallin viittaukset uravuosiin eivät päde Vauvojen värikylpy -ohjaajan uraan, koska ohjaajan työn ulottuvuudet eivät ole samanlaisia kuin opettajan työssä. Voidaan olettaa, että Vauvojen värikylpy -ohjaaja käy vaiheet 1-4 nopeammalla aikavälillä läpi. Toisaalta ohjaajan työssä voi kehittyminen vaihdella vaiheesta toiseen, eikä välttämättä kulje kronologisesti eteenpäin.

Vauvojen värikylpy -ohjaajan osaaminen ja ammattitaito koostuvat useammasta erilaisesta osa-alueesta. Ohjaajan pohjakoulutus on kaiken perustana. Usein ohjaaja on kouluttautunut taide-alalla

tai sosiaali- ja terveysalalla. Sopivan pohjakoulutuksen lisäksi ohjaaja kouluttautuu Vauvojen värikylpy -ohjaajaksi Porin Lastenkulttuurikeskuksen järjestämässä koulutuksessa. Pohjakoulutus kehittää laajempaa ammattitaitoa ja osaamista. Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutus on spesifimpi koulutus, jossa keskitytään Vauvojen värikylpy -metodin teoriaan ja käytänteisiin. Koulutuksen jälkeen ohjaajan osaamisen kehitty ja muotoutuu pääsääntöisesti kokemuksen ja vertaistuen kautta.

Ohjaajan ammattitaito voidaan jakaa kahteen osaamisen tasoon: praktiseen ja formaaliin. Nämä tasot toimivat ikäänkuin pohjana jatkuvalla oppimiselle, joka kehittää ammattitaitoa yhä eteenpäin.

Praktinen osaaminen on käytännöntietoa, joka saadaan tekemisen kautta. Se kehittyy erilaisten tilanteiden ja kokemusten kautta. Praktinen osaaminen on konkreettista osaamista ja toimintaa. Ohjaajan persoonallisuus ja arvot ohjaavat käytännön valinnoissa ja näin ollen vaikuttavat praktiseen osaamiseen ja tietämiseen.

Formaali osaaminen on teoreettista tietoa. Ohjaajakoulutuksessa omaksutut teoreettiset mallit ja käsitteet luovat formaalia osaamista Vauvojen värikylpy -metodista. Teoreettinen tieto toimii pohjana praktiselle tiedolle. Käytännöntietoa on ohjaajan helpompi omaksua, kun hänellä on vahva teoreettinen pohja jo valmiiksi omaksuttuna. Teoreettinen tieto vaatii ilmiön syvällistä ymmärtämistä ja käsitteiden hallintaa. Praktinen ja formaali osaaminen kulkevat käsikädessä, sillä käytännön työssä tulee osata soveltaa myös teoreettista tietoa toiminnassaan. (Happo & Lehtelä, 2015.)

Praktisen ja formaalin osaamisen lisäksi ohjaajan ammattitaitoon vaikuttaa hänen henkilökohtainen suhde taiteeseen sekä näkemykset lapsista ja lasten kasvatuksesta. Ohjaajan taidekäsitys ja -mieltymykset vaikuttavat työpajan luonteeseen ja sen järjestäytymiseen. Esimerkiksi taidehistoriasta kiinnostunut ohjaaja voi mielenkiintonsa johdattelemana rakentaa työpajoja erilaisten historiallisesti tärkeiden taideteosten ympärille. Taidekäsitys näkyy siis ohjaajan valinnoissa työpajan aiheessa, rakenteessa ja välineissä. Toisaalta se näkyy myös ohjaajan tavassa puhua lasten kuvista, taiteen kuvista ja työskentelystä ylipäätään.

Se millainen lapsikäsitys ohjaajalla on ja miten hän näkee pienen lapsen osana työpajaa ja sen tekijänä, vaikuttaa siihen millaisia materiaaleja ja työskentelymahdollisuuksia hän työpajoihin tarjoaa. Kun lapsi nähdään taiteesta innostuneena ja väreistä nauttivana tekijänä, on materiaalit mietitty pienten tekijöiden näkökulmasta. Miltä tuntuu lämmin puolukkakiisseli tai pehmeä lampaantalja paljaiden varpaiden alla? Lapsikeskeinen ajattelutapa johdattelee ohjaajaa valitsemaan materiaalit niin, että ne ovat ennen kaikkea lapsille houkuttelevia ja mielenkiintoisia.

Sinikka Rusasen (2008, 182) mukaan on tärkeää, että kasvattaja tai ohjaaja tunnistaa omat lähtökohtansa sekä traditiot ja kontekstit, joiden valossa hän taidetta tarkastelee. Ohjaajan suhde taiteeseen määrittelee kuinka paljon hän antaa taiteelle tilaa ja syvyyttä työpajoissa. Samaan aikaan ohjaajan on hyvä tiedostaa omat lähtökohtansa ohjaajuuteen ja selvittää millaisista palasista hänen ammattitaitonsa koostuu. Näin ohjaaja löytää omat vahvuutensa sekä mahdolliset alueet, joita tulisi vielä ohjaajuudessaan kehittää. Refleктоiva työskentely ohjaajuudessa kehittää ammattitaitoa ja on tärkeä työväline ohjaajan työssä.

3.3 Vauvaperhe taidetyöpajassa

Vauvojen värikylpy työmuodon kohderyhmänä ovat perheet ja vauvat. Se tuo uudenlaisia ulottuvuuksia ja elementtejä sekä työskentelyyn että ohjaamiseen. Jokaista pientä taiteilijaa kohden on mukana siis 1-2 aikuista, joten työpajatilassa on usein 8-16 aikuista samaan aikaan. Sen lisäksi työskentelyssä tulee ottaa huomioon vauvojen tarpeet ja samalla löytää sekä huomioida ne pienet ohikiitävät hetket, kun vauvan ihmettelee ja tutustuu uusiin ilmiöihin. Työskentely eroaa esim. lasten ja nuorten taidetoiminnasta siinä, että toiminnassa ei ole opetus suunnitelmamaista tavoitteellisuutta tai työskentelyn jatkuvuutta. Työskentely on kiinni sen hetkessä eletävässä elämässä ja on altis kaikille vaikutteille, joita sisäiset ja ulkoiset ärsykkeet pienen työskentelijän maailmassa sillä hetkellä tapahtuu.

Yhdessä tekemisen ilo ja riemu ovat työskentelyssä voimakkaasti läsnä. Riihelä (1994,12) toteaa hyvin, että vanhemman ja lapsen tavatessa taiteen tekemisen puitteissa ovat seikkailun ovet auki vanhemman vakavuuden ja nuoremman leikin ja iloisuuden kohdatessa. Paljon on siis vanhemman vastuulla vauvan viihtymisen ja oppimisen suhteen. Vanhempi voi auttaa lasta löytämään uusia

asioita ja näin ruokkia uteliaisuutta, suunnata ja syventää sitä, antaa sille tilaa ja uusia polkuja (Rusanen & Torkki 2000, 50).

Vanhempi kuitenkin tarkkailee väsymyksen ja nälän merkkejä lapsessaan. Työpajassa toimitaan lapsilähtöisesti ja vanhemman vastuulla on tehdä lapselle turvallinen ja hyvä olo vastaamalla hänen tarpeisiinsa mahdollisimman herkästi. Työpajatilanne on ihanteellisimmillaan silloin, kun perheillä on vapaus toimia oman lapsensa ehdoilla.

Vanhemman on myös päästettävä irti omista vahvoistakin taidenäkemyksistään ja heittäydyttävä lapsen kuvallisen ilmaisun maailmaan. Tämä maailma ei pidä sisällään rajoja hyvistä ja huonoista tuotoksista, vaan korostaa tekemiseen ryhtymistä, vahvoja onnistumisen kokemuksia ja yhdessä työskentelyn iloa. Tärkeää on myös, että vanhemmalla on halu heittäytyä tilanteisiin ja hän innostuu myös itse työpajan toiminnasta. Tämä inspiroi myös lasta työskentelemään, sillä lapsi seuraa oman turvallisen aikuisensa reagointia maailman ärsykkeisiin ja ottaa siitä mallia. Samanlaista heittäytymistä odotetaan myös ohjaajalta. Vanhemmat katsovat mallia ohjaajalta, ja vauvat seuraavat ensisijaisesti vanhempansa esimerkkiä. Noin 1-vuotiaat värikylijät osaavat jo mallintaa myös ohjaajan toimintaa, joten ohjaajan roolilla on suuri merkitys työpajan työskentelyyn. Vauvojen värikylypöytä-metodia voi toteuttaa myös kotona. Materiaalit ovat yksinkertaiset ja löytyvät useimpien perheiden omista ruoka-ainekaapeista.

Lapsen kannalta ihanteellista olisi myös, että vanhemmat dokumentoisivat työpajatyöskentelyä. Tätä kautta perhe voi myöhemmin yhdessä muistella työpajojen toimintaa. Dokumentointi auttaa lasta hahmottamaan aikaa, jota hänen muistinsa ei vielä pysty käsittelemään. Lapsen kasvaessa ja hänen ymmärtämiskykynsä lisääntyä, tulee taidekasvatuksellisesti katsottuna, tärkeäksi näyttää hänelle millaisia töitä tämä on tehnyt alle vuoden ikäisenä. Teosten säilyttäminen on hyvä tapa innostaa lasta taiteelliseen harrastukseen. Vauvojen värikylypöytä-toiminta sekä siellä toteutuneet työt toimivat inspiroivana pohjana taiteelliselle kehitykselle ja kasvulle.

3.4 Kasvava ja kehittyvä vauva taiteen äärellä

Tutkimukseni kannalta on tärkeää nostaa esille tutkimustietoa siitä mitä tiedämme vauvan kehitymisestä ja oppimisesta. Vauvojen värikylypöytä työpajojen tarkoitus on antaa vauvoille ja perheille kuvataiteellinen kokemus, joka on omiaan tuomaan vauvoille valtavan määrän uutta

informaatioita maailmastamme. Värien runsaus, materiaalien erilaisuus ja oman kehon kokemukset työpajatilanteessa ovat otollisia tilanteita vauvalle havainnoida ja tutkia ympäristöään. Lisäksi työpajatilanteessa vanhempi ja vauva oppivat lisää keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja monille vanhemmille työpajassa syntyy oivalluksia suhteessa oman vauvan luonteeseen ja kiinnostuksen kohteisiin. Työpajassa vauvoilla on myös mahdollisuus nähdä ja ihmetellä muita saman ikäisiä lapsia tai vauvoja.

Nykyään tiedetään, että lapset oppiminen alkaa jo kohdussa (Riihelä 1994, 9). Oppiminen jatkuu monimuotoisena ja nopeasti kasvavalla vauhdilla ensimmäisen elinvuoden aikana. Lapsi oppii liikkumaan, havainnoimaan ympäristöään sekä kiintymään ja luottamaan lähellään oleviin ihmisiin. (Siren – Tiusanen 2001, 16.) Riittävän syvä sekä jatkuva kontakti vanhemman kanssa on edellytyksenä lapsen kehitykselle ja oppimiselle (Arajärvi 1999, 22). Vuorovaikutuksen tulee olla luonnollinen sekä varauksetonta pienen lapsen kanssa. Jokainen vanhempi löytää oman tapansa olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa (Siltala 2003,16). Työpajan rakenne on luotu niin, että vanhemman ja vauvan olisi mahdollista pysähtyä nauttimaan juuri läsnäolevasta hetkestä. Työpajatoiminnassa vanhemmalla on oivallinen tilaisuus tarkastella oman lapsensa reagointia erilaisiin materiaaleihin, tilanteisiin ja värejä kohtaan. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, ovat hetket ovat hyvin lyhyitä ja häivähdyksen oloisia. Vanhemman aktiivinen läsnäolo ja vauvansa viestien vastaanottaminen on tärkeää.

Pienelle lapselle jokaisessa päivässä on jotain uutta opittavaa (Arajärvi 1999, 23). Jo ensimmäisten viikkojen aikana lapsi oppii kuuntelemaan ja havainnoimaan ympäristöään sekä ottamaan kontaktia toisiin ihmisiin (Karvonen & Lehtinen 2009, 8). Vaikka vastasyntyneen lapsen kommunikointi mahdollisuudet ovat vähäiset, ne ovat riittävät. Lapsi viestittää itkullaan, ettei kaikki ole hyvin. Itku on pienen lapsen tapa kommunikoida. Nopeasti hän myös oppii sen, että itkeminen kannattaa, sillä siihen vastataan. (Sinkkonen 2000, 13.) Paras kontakti vastasyntyneeseen lapseen syntyy tuntoaistin kautta. Iho on ihmisen suurin tuntoelin. Koskettaminen antaa lapselle mielihyvää tuottavaa ihotuntemusta. Kosketus luo perustaa minäkuvan rakentumiselle ja sitä kautta myös vahvalle itsetunnolle. Kosketus myös auttaa lasta tuntemaan omat ulottuvuutensa ja rajansa liikkuvana ja toimivana yksilönä. (Karvonen & Lehtinen 2009, 14.) Muutaman päivän ikäisellä lapsella on valikoiva hajuaisti, lapsi reagoi parhaiten oman äitinsä tuoksuihin (Arajärvi 1999,21). Vauvojen värikyllpy -toiminnassa suositaan sormin ja paljain varpain työskentelyä. On itsestään selvää, ettei muutaman

kuukauden ikäinen vauva osaa tai tarvitse sivellintä työskentelyssään, mutta suora kosketus erilaisiin materiaaleihin on erittäin kehittävää ja opettavaa pienille lapsille. Ihotunteituksen avulla he tunnistavat pehmeää, karheaa, kylmää ja kuumaa.

Kahden ja kolmen kuukauden iässä lapsi oppii kannattelemaan päätään sekä potkimaan jaloillaan. Samoihin aikoihin lapsi oppii myös jokeltamaan. (Arajärvi 1999, 24.) Liikkuminen tuottaa mielihyvää lapselle, mikä saa hänet toistamaan liikettä. Vanhemman ihailu ja kannustus toimivat myös motivaationa. (Pakkanen 1994, 58.) Kolmen kuukauden iässä lapselle syntyy syvä tunne omasta ydinminuudestaan ja hän saa aistihavaintojen pohjalta kokemusta omasta olemassaolostaan (Arajärvi 1999, 46). Neljän ja viiden kuukauden iässä lapsi oppii kääntymään selältä vatsalleen ja takaisin. Lapsen uteliaisuus kohdistuu ympäristöön ja hän kiinnostuu erilaisista esineistä (Pakkanen 1994, 58). Lapsi oppii myös tarttumaan esineisiin sekä istumaan selkään suorana. Tämä on ihanteellinen ikä *Vauvojen värikylpy*-työpajassa, jossa lapsi saa mahdollisuuden tutustua runsaasti erilaisiin materiaaleihin. Tarttuessaan uuteen materiaaliin lapsi hyödyntää tuntoaistiaan, jonka kautta hän pääsee syvemmin tarkastelemaan ja oppimaan materiaalia, väriä sekä jäljen jättämistä paperiin. Usein pään kannattelemiseen taitoa vaaditaan työpajoihin osallistuttaessa, sillä yleisin työskentelyasento pienillä vauvoilla on mahallaan makuu.

Kuuden ja seitsemän kuukauden iässä lapsi osaa istua sekä hallita tasapainonsa. Lapsi osaa siirtää esineen kädestä toiseen. Kahdeksan ja yhdeksän kuukauden ikäinen lapsi oppii nousemaan pystyyn tukea vasten. Lapsi oppii myös hyödyntämään peukalon ja etusormen yhteistyötä. Pinsettiote tuottaa lapselle iloa värikylpy -työpajoissa, missä materiaalina on pieniä kokonaisuuksia marjoja, kuten esimerkiksi puolukoita. Kymmenen ja kahdentoista kuukauden iässä lapsi kävelee tuettuna, seisoo ilman tukea ja lapsella on muodostunut tarkka näkökyky. (Arajärvi 1999, 24-26.) Erityisesti tähän aikaan työpajojen virittäytymisosoitus houkuttelee lasta omatoimiseen tutkimiseen. Edelleen hän tarvitsee turvallista aikuista olemaan läsnä hänen tutkimusretkellään, mutta usein tämän ikäisen lapsen innostus ja kiinnostus uusista asioista ohjaa hänen toimintaansa eteenpäin.

Pieni lapsi reagoi koko kehollaan samanaikaisesti sekä kehon sisällä että ulkopuolella tapahtuviin ärsykkeisiin. Liikkeet ovat spontaaneja, kunnes keskushermosto kehittyy ja syntyy yhteys aivoihin, jolloin lapsi oppii hallitsemaan liikkeitään. Seuraavaksi lapsi kehittää motorista oppimista. Aluksi hänellä on kömpelösti haparoivia askelia ja epätarkoituksenmukaisia ajoituksia liikkeissään, kunnes

hän ymmärtää tarkkailla sekä korjata toimintaansa ja tätä kautta lapsi hallitsee liikkumisen sulavammin. (Huisman & Laukkanen 2000, 37-38.)

Vauvojen värikylpy -työpajaan voi osallistua ensimmäisen kerran neljän kuukauden ikäisen lapsen kanssa. Jokainen lapsi kehittyy omaan tahtiinsa ja omalla tavallaan, joten vanhempien on seurattava lapsensa toimintaa jo kotioloissa ja pohdittava lapsen valmiutta työpajatoimintaan. Työpajassa toiminta on vapaata ja ehdottomasti vauvantahtisesti etenevää. Mitä pienemmästä vauvasta on kyse sitä lyhyemmän aikaa vauva jaksaa keskittyä ja olla aktiivinen työpajatilanteessa. Tämän vuoksi vanhemman on hyvä olla läsnä lapselleen, jotta hän on herkkänä lapsensa viesteille ja valmis lopettamaan toiminnan ja johdattamaan lapsensa seuraavaan tilanteeseen (esim. ruokahetkeen, pesulle, päiväunille).

3.5 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen värikylvyssä

Tässä kappaleessa käsittelen pienen lapsen ja hänen vanhempansa vuorovaikutuksen kehitystä, sen tärkeyttä työpajatilanteessa ja samalla tarkastelen asiaa myös Vauvojen värikylpy -ohjaajan näkökulmasta. Ohjaajan tehtävänä on tukea varhaista vuorovaikutusta ja samalla antaa perheelle tilaa keskittyä myös rauhassa toisiinsa.

Vauvojen värikylpy - työpajassa vanhemman ja lapsen keskinäinen vuorovaikutus on keskeisessä roolissa (Jaskari 2011, 64). Vanhempi istuu lapsensa välittömässä läheisyydessä työpajassa ja tarkoituksena on antaa lapselle tämän tarvitsema huomio sekä apu. Lapselle on myös erityisen tärkeää jakaa erilaiset kokemuksensa oman aikuisensa kanssa (Rusanen & Torkki 2000, 49). Lapselle on luontaista hakea katsekontaktillaan tai muulla toiminnallaan vanhempansa reaktiota omaan toimintaansa liittyen.

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa tunnekirjo on laaja. Se sisältää ilon, onnen, hellyyden ja kärsivällisyyden, mutta myös hämmennyksen, kaaoksen, avuttomuuden, epätoivon, vierauden ja outouden. (Siltala 2003, 16.) Terve lapsi syntyy uteliaana ja yhteyttä kaipaavana yksilönä. (Siltala 2003, 26). Jo kahdeksan viikon ikäinen lapsi herää sosiaaliseen vuorovaikutukseen hymyilemällä, äänтелеillä ja katsomalla toista suoraan silmiin. Lapsi rupeaa viestimään paljon, ilman sanoja. Kommunikointi tapahtuu toiminnan, tunteiden, taiteen, elämysten ja kokemusten kautta, avulla ja

välityksellä (Mettovaara 2010, 26). Vauvojen värikylpy –työpajat ovat tässä suhteessa erittäin otollinen paikka harjoittaa lapsen ja vanhemman yhteistä vuorovaikutusta. Työpajoissa vanhemmalla on ihanteellinen tilaisuus harjoittaa lapsen kanssa kommunikointia. Yhdessä vanhempi ja lapsi voivat työpajassa esimerkiksi kokea sen, miten rauhoitutaan, kun on paha mieli. Toisaalta he voivat myös harjoitella miten mielihyvän ja positiivisen innostuksen aiheuttamien suurien tunteiden kanssa voidaan toimia. (Jaskari 2011, 66).

Lapsi kokee maailman vahvasti kehonsa kautta ja siksi lapsen on tunnettava kehonsa turvallisesti ja varmaksi, jotta syntyy katsekontakti ja vuorovaikutus aikuisen kanssa. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksessa tärkeää on turvallisuuden tunteen, kiireettömyyden, kuuntelun ja ymmärtämisen painottaminen. Vanhempien tulisi pyrkiä johdonmukaiseen ja ennustettavuuteen vuorovaikutukseen suhteessa lapseensa. Se luo struktuuria ja turvallisuuden tunnetta lapsen maailmaan. Samalla vanhempien hoivaaminen ja huolenpito muovaavat lapsen kiintymyssuhdetta. Oman lapsen ymmärtäminen ja hyvä vuorovaikutussuhde on vanhemmallekin eheyttävä ja voimaannuttava kokemus. (Mettovaara 2010, 29.)

Vauvojen värikylpy -metodin yksi tärkeimmistä lähtökohdista on tukea varhaista vuorovaikutusta. Vanhempiä rohkaistaan työpajoissa heittäytymään vauvan kanssa työskentelyyn ja kuuntelemaan vauvan sanattomia viestejä. (Moilanen 2010, 16.) Lapsen kannalta on tärkeää se, miten vanhempi kunnioittaa lapsen rytmiä ja toisaalta houkuttelee häntä myös eteenpäin (Jaskari 2011, 64). Työpajoissa lapsi ja vanhempi voivat yhdessä tutkia, iloita, innostua ja nauttia uusista elämyksistä ja kokemuksista. Lapsille on luonnostaan tärkeää jakaa tunteensa oman vanhempansa kanssa. Vanhemman heittäytyminen materiaalien ja värien vietäväksi, sotkuisuudesta huolimatta, voi toimia suurena rohkaisun esimerkkinä pienelle lapselle.

Työpaja tilanteessa vanhemman rooli on luoda lapselle tuttu ja turvallinen ilmapiiri uusien kokemusten pohjaksi. Turvallinen työpaja on osaltaan myös sitä, että lapsi kokee olevansa huomioitu sekä arvostettu (Jaskari 2011, 64). Vanhemman tehtävänä on omalla panoksellaan tuoda työpajatoimintaan mukaan kiireetöntä ja hyvän mielen ilmapiiriä. Vanhemman rooli on myös olla rohkaisemassa ja näyttämässä lapselle esimerkkiä, miten materiaalien kanssa voi leikkiä tai työskennellä. Etenkin aremmat vauvat kaipaavat turvallisen aikuisen tukea. Tärkeää on, että vanhempi keskittyy ja on läsnä lapsen tunteille ja kokemukselle (Jaskari 2011, 66). Hän pitää huolen,

että lapsella on ärsykeitä ja tekemistä jottei tämä tylsisty. Samalla vanhempi kuitenkin tarkkailee väsymyksen ja nälän merkkejä lapsessaan. Työpajassa toimitaan lapsilähtöisesti ja vanhemman vastuulla on tehdä lapselle turvallinen ja hyvä olo. Tutun vanhemman läsnäolo tuottaa turvaa, mikä motivoi pientä lasta myös työskentelemään (Rusanen & Torkki 2000, 50). Lapsen oppimiselle ja kiinnostukselle ihanteellista on turvallinen ja salliva ilmapiiri.

Ohjaajan rooli on tukea ja kannustaa tätä herkkää ja kaunista suhdetta työpajatilanteessa. Tämän lisäksi ohjaaja luo tilanteelle mielenkiintoiset ja viihdykkeelliset olosuhteet sekä pitää huolen kaikista käytännön järjestelyistä työpajan sujuvuuden takaamiseksi. Vanhempi ja vauva saavat keskittyä yhdessä pitämään mukavaa ja rauhallista hetkeä taiteellisten elementtien parissa.

Työpajatilanteessa lapsen kannalta riittävä johdonmukaisuus ja ennustettavuus on tärkeää. Tämä edellyttää, että vanhempi saa työpaja-ohjaajalta riittävästi tietoa siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Näin vanhempi voi olla aina askeleen edellä ja tätä kautta tukena lapselle uuden toiminnan äärellä. Tärkeintä työpajatilanteessa on luoda lapselle kokemus siitä, että hänen tunteensa ja ajatuksensa ovat tärkeitä ja lapsen vanhempi ymmärtää ja vastaa niihin. (Jaskari 2011, 64-66.)

Siltalan sanoin (2003, 40) "Vanhemmuus on vauvaa ympäröivä iho, pinta, joka huolehtii ja kannattelee, mutta myös säännöstelee vauvan fysiologista tilaa ja kehittää psyykkistä tilaa". Lapsi syntyy maailmaan ihmisistä ja ympäristöstä avoimesti kiinnostuneena sekä valmiina käyttämään kaikkia aistejaan. Tällöin lapsen maailman mahdollisuudet ovat vielä rajattomat. Vanhempien tehtävä on luoda lapselle kulttuuriympäristö, jossa lapsi voi esteettä kasvaa ja kehittää aistejaan. (Hakkola, Laitinen, Ovaska-Airasmaa 1990, 8.) Vanhemmat rakentavat ja luovat pienelle ihmiselle perustaa, jonka varaan lapsi rakentaa kuvaa itsestään suhteessa maailmaan. Hyvällä perustalla on turvallista kasvaa ja kokeilla asioita. Mitä enemmän lapsi saa huomiota ja hellyyttä, sitä paremmat edellytykset hänen on oppia kokemaan itsensä tärkeänä persoonana.

4 Kuvataidekasvatuksellinen tarkastelu

4.1 Kuvataidekasvatuksellinen näkökulma metodiin

Vauvojen värikylpy -toiminnassa tärkeintä on painottaa lasta, perhettä ja taidetta. Toimintaa ei kaikkialla edes tunnusteta taidekasvatukselliseksi, mutta itse kuvataidekasvattajana näen toiminnassa selkeitä kasvatuksellisia piirteitä. On siis tärkeää tutkimuksessani painottaa, että toiminnassa ei ole taidekasvatuksellisia tavoitteita, vaan ennemminkin toiminnan muodot ja tavat luovat taidekasvatuksellisia elementtejä itsestään. Tässä kappaleessa perustelen sen, miten mielestäni toiminnassa näkyy taidekasvatuksellisia piirteitä.

Voidaan sanoa, että jokaisessa ihmisessä on luovuutta. Ihmisissä elää kuitenkin vahvasti uskomus, että luovuus olisi synnynnäinen ominaisuus ja geneettinen piirre. Lasten kehityksen ja oppimisen asiantuntija Tina Bruen (2004, 1) uskoo, että tämä johtuu siitä, että luovat ja taiteelliset perheet kannustavat ja rohkaisevat lapsiaan löytämään oman luovuutensa ja tukevat heitä sen kehittämisessä. Bruen mukaan jokaisella on mahdollisuus olla luova ja taiteellinen, jos hän lapsesta saakka saa rohkaisua ja kannustusta läheisiltä aikuisiltaan kehittää tätä puolta itsessään. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että jokainen ihminen on luova ja voi luovuuttaan tuoda esille eritavoin.

Lähes jokainen normaalisti kehittynyt lapsi pitää kuvien tekemisestä (Salminen 1994, 37). Lapsi työstää ympäristöään näkyväksi piirtämällä sen paperille. Salminen toteaa, että kaikilla lapsen piirroksilla on jokin yhteys hänen arkitodellisuuteensa (1994, 41). Kuvallisessa toiminnassa ei kuitenkaan motiivina ole mielikuvan tai ajatuksen hahmottaminen, vaan lapsi on kiinnostunut omien liikkeiden suorittamisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa ja muuttaa ympäristöä. Lapsi nauttii visuaalisista, kineettisistä ja taktiilisista ärsykkeistä, joita erilaisten materiaalien käyttäminen hänelle tuottaa. Lapsen ensimmäiselle kuvallisen kehityksen vaiheelle ominaista on keskittyminen itse tekemisestä saatavaan tyydytykseen, niin sanottuun toiminnalliseen nautintoon. (Salminen 2005, 37-38.)

Voidaan kuitenkin todeta, ettei värikylpy -työpajassa alle vuoden ikäiset lapset tee tiedostaen jälkeä arkitodellisuudestaan. Työpajatoiminnassa ei ensinnäkään voida puhua suoranaisesti piirtämisestä mutta mielestäni Moilasen (2010) käyttämä nimitys ”graafinen jokeltelu” on onnistunut kuvaus

Vauvojen värikylpy -työpajan taiteellisesta osuudesta. Graafista jokeltamista voidaan pitää piirtämisen alkuaskeleena.

Rusanen ja Torkki toteavat, että jo viivan vetäminen on tärkeä ilmaisullinen keino. Se kertoo lapsen rohkeudesta uskaltautua paperille, tavoittelemaan sen ulottuvuuksia. He myös toteavat, että kuvallinen työskentely on konkreettista, kokeilevaa, prosessia painottavaa sekä tutkivaa ja aistimuksia tuottavaa toimintaa. Toiminallisuus ja koko kehon käyttö ovat tärkeitä. (Rusanen & Torkki 2000, 45.) Kun pienille lapsille antaa mahdollisuuden visuaaliseen työskentelyyn, he pääsevät näkemään, miten he itse tuottavat jälkiä paperille. Tämä tulee ajan kuluessa kasvattamaan ymmärrystä kuvallisesta työskentelystä ja tätä pohjaa vasten hän oppii käyttämään myös työvälineitä taiteessaan (Schwarz & Luckenbill 2012, 27). Tämä kuvaa hyvin Vauvojen värikylpy – työpajan periaatteita.

Alle vuoden ikäinen lapsi kokee eri tunteiden ja tilanteiden muutokset kehollaan. Lapsi myös ilmaisee kehollaan välittömästi miltä hänestä tuntuu eri tilanteissa. (Pakkanen 1994, 62). Tästä syystä voidaan todeta, että Vauvojen värikylpy -työpajassa lapsella on oivallinen mahdollisuus tutustua ja kokea värien voimaa kehonsa kautta. Lapsi saa koko kehoaan hyödyntäen tunnustella erilaisia materiaaleja ja esineitä. Kaikkein Vauvojen värikylpy -toimintaan liittyy vahvasti myös leikinomaisuus. Leikillä on pienille lapsille hyvin suuri merkitys luovuuden ja mielikuvituksen kehittymisessä (Bruce 2004, s.4).

Taidekasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille välineitä itsensä ilmaisuun, kokemusten ja elämysten vastaanottamiseen (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1990, 8). Tärkein päämäärä on saada aikaan lapselle iloa ja tyydytystä omasta tekemisestään. Tämä innostaa ja motivoi lasta kuvalliseen työskentelyyn yhä uudelleen. (Hakkola ym. 1990, 24). Värynen toteaa myös, että taidekasvatuksessa pyritään eri aistien kautta välittyvän informaation avulla tukemaan ja monipuolistamaan ihmisen kehitystä ja kokemusmaailmaa. Kasvattajan on tärkeää olla tietoinen kehityksen eri vaiheista ja niiden tuomista mahdollisuuksista, mutta myös rajoitteista. (Värynen 1993, 44). Hakkolan ym. (1990,147) mukaan on virheellistä ajatella, että lapsen näkökyky rajoittuu vain kirkasvärisiin ja tarkkarajaisiin kuviin. He perustelevat tämän sillä, että pieni lapsi tunnistaa kyllä oman vanhempansa kasvot. Heidän mielestään vanhemman ei ole tarpeellista rajata lapsen kokemusmaailmasta kuvia pois. He ehdottavatkin, että lasten ulottuvilla tulisi olla monipuolisesti

erilaisia kuvakulttuurin tuotteita, kuten esimerkiksi taidekuvia, vaikkakin aikuisena on vaikea mieltää niitä lastenkulttuuriin sopiviksi. Tämä siis osoittaa, että taidemuseo kontekstissa järjestettyjen Vauvojen värikylpy -työpajojen mahdolliset taidenäyttely -osuudet tuovat lapsen kuvamaailmaan uutta kuvallista informaatiota. Näyttelyn teoksia katsoessa lapsi saa rikasta kokemusta monenlaisesta taiteesta. Myöhemmässä vaiheessa varhaisiässä koettu monipuolinen kuvamaailma voi ruokkia mielikuvitusta ja luovuutta enenevässä määrin. Toisaalta voidaan myös olettaa, että Vauvojen värikylpy -toiminnassa runsas värikirjo edesauttaa lasta tutustumaan värien monimuotoisuuteen ja samalla ennakkoluulottomasti havainnoimaan maailmaa sellaisena kuin se on.

Lapset nauttivat erilaisten aistien kautta tapahtuvasta oppimisesta. He nauttivat tutkia tekstuuria, hajua, makua, näkö ja ääniä materiaaleissa. On luonnollista, että lapset ovat sotkuisia tutkiessaan materiaaleja. Visuaaliselle tutkimiselle ja oppimiselle tulisi antaa mahdollisimman joustava ja riittävä aika, jotta lapset ehtivät omassa tahdissaan ja oman ymmärryksensä mukaan tutustua materiaaleihin. Tärkeää on huomioida se, että lapset ovat enemminkin prosessi-orientoituneita kuin objekti-orientoituneita. Tämä tarkoittaa sitä, että lapselle eri aistein havaittava ja tapahtuva prosessi on huomattavasti tärkeämpää kuin sen yksittäiset esineet. (Schwarz & Luckenbill 2012, 27-28)

Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta Vauvojen värikylpy -työpajat tutustuttavat lapsen erilaisiin väreihin, muotoihin, ääniin ja tuntemuksiin. Pieni lapsi havainnoi maailmaa kokonaisvaltaisesti. Hänen kaikki aistinsa ovat intensiivisesti mukana havaintoja tehdessä (Rusanen & Torkki 2000, 43). Tätä ominaisuutta lapsen luonnollisessa käyttäytymisessä hyödynnetään Vauvojen värikylpy -työpajoissa. Kun lapsi käsittelee erilaisia materiaaleja, hän käyttää mm. tuntoaistiaan. Pienen lapsen kuvalliselle kehitykselle on tärkeää saada rikkaita aistikokemuksia.

Hän tutkii eri aistiensa avulla monenlaisia esineitä ja katselee niin kuvia kuin auringon valon tai tuulen leikkiä puun lehvistössä tai vedettävän leikkiauton liikkumista. (Hakkola ym. 1990, 24.)

Ihmisen kaikki aistit (mm. näkö-, kuulo-, haju- ja tuntoaisti) pystyvät jossain määrin vaikuttamaan toisiinsa. Tämä aistien yhteisvaikutus saa aikaan aistiherkkyuden kohoamisen tai alenemisen.

(Salminen 2005, 145.) Vauvojen värikylpy -työpajoissa pyritään ylläpitämään ja kehittämään lapsen aistiherkkyyttä, joka tekee hyvää lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle.

Työpajat mahdollistavat perheille taiteellisen vauvatoiminnan, joka usein järjestetään jo valmiiksi taiteellisesti virittäytyneessä ympäristössä (esim. taidemuseo, kuvataideluokka jne). Näen sen taidekasvatuksellisenä toimintana, kun perhe astuu työpajatilaan odotuksenaan osallistua ohjattuun, taiteelliseen työpajaan. Taidekasvatuksellinen piirre esiintyy myös perheiden kohdatessa taiteen elementtejä yhdessä; värien sekoittumista ja uusien värien syntymistä, erilaisten jälkien piirtymistä paperille ja ennen kaikkea iloa taiteen elementtien äärellä olost! Sinikka Rusasen (2007, 218) mukaan taide avaa tärkeän näkökulman lapsen kasvuun ja kehitykseen. Taide osana kasvatusta on arvokysymys - sen kautta lapsen kehitykselle sellaisia ulottuvuuksia, joita muut tiedonalat eivät tarjoa. Rusasen (2007, 218) sanoin; ”Lapsen kasvatusta jää muotopuoleksi, jos taiteella ei ole paikkaa siinä”.

On myös perusteltua olla asettamatta minkäänlaisia tavoitteita Vauvojen värikylpy -toiminnalle. Pienten lasten graafinen jokellus on niin herkkää ja sattumanvaraista, ettei sen vapautta ja rentoutta voi kahlita tavoitteiden ja opetussuunnitelmien rajoihin. Samalla kuitenkin voidaankin toiminnassa nähdä taidekasvatuksellinen sävy, joka on luomassa positiivista mielikuvaa taiteesta perheille.

4.2 Taiteen keinot lapsen kehityksen tueksi

Kuvataidekasvatus perustuu yhteiselle kasvamiselle. Sekä lapsi että aikuinen oppivat toisiltaan sekä opettavat toisiansa. Pienten lasten kuvataidekasvatuksen painopiste on ennen kaikkea lapsen kokonaisvaltaisessa kasvussa, mutta myös esteettisen asennoitumisen ja luovuuden kehittämisessä. Kuvataidekasvatus tukee lapsen fyysis-motorista harjaantumista, kognitiivista kehittymistä sekä sosiaalisen ja tunne-elämän kohtaamista. Kuvallinen työskentely tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia hieno- ja karkeamotoriikan, silmän ja käden koordinaation sekä aistien harjoitteluun. (Rusanen 2009, 48-53.) Samalla taidekasvatus on siinä suhteessa vertaansa vailla, ettei siinä ole oikeaa tai väärää vastausta, sillä kaikki tekeminen on subjektiivista ja yksilöllistä (Hakkola ym. 1990, 40). Se antaa lapselle mahdollisuuden toteuttaa luovuuttaan ilman epäonnistumisen pelkoa. Tämänkaltaisen vapaus kehittää lapsen mielikuvitusta sekä itseluottamusta. Hakkola ym. (1990, 10)

toteavat, että taiteisiin tutustuminen ja taiteen tekeminen kasvattavat lapsen voimavaroja elämän eri osa-alueilla.

Rusasen (2009, 48) mukaan esteettinen kokemus perustuu aistimiseen ja sille on ominaista katsoa asioita tuorein silmin. Esteettiseen kokemukseen liittyy myös intensiivinen läsnäolo, ihmettelyn ja hämmästyksen tunne sekä avoin asenne. Kuvataidekasvatus antaa runsaasti mahdollisuuksia lapsen aisti- ja havaintotoimintojen herkistämiseen. (Rusanen 2009, 48.) Taiteen äärellä lapsella on mahdollisuus hyödyntää kaikkien aistiensa yhteistyötä ja tuottaa niiden lopputuloksena jälkeä paperille. Kuvallisessa työskentelyssä lapsi harjoittaa hieno- ja karkeamotoriikkaa sekä silmän ja käden koordinaatiota (Rusanen 2009, 53). Aistien aktiivinen käyttö ja harjoittaminen edesauttavat niiden toimintaa sekä herättävät uteliaisuutta luoviin ratkaisuihin sekä työskentelyyn.

Lapsi tekee erittäin tarkkoja näkö- ja tuntoaisti havaintoja ympäristöstään. Täten kuvallinen ilmaisu auttaa lasta havainnoimaan ympäristöään sekä auttaa häntä kommunikoimaan, sillä kuvan tekeminen on lapselle sosiaalista. Kuvan jakaminen ja siihen reagoiminen on lapselle tärkeää. (Rusanen & Torkki 2000, 43.) Taiteellisen työskentelyn avulla lapsi voi kanavoida tunteitaan ja tuoda niitä muille esille. Hyväksyvä ja rohkaiseva vastaanotto vahvistaa lasta ja antaa hänelle luottamuksen siihen, että hänenkin tunteilleen on tilaa maailmassa. (Pusa 2009, 73.) Kasvattajan yksi tärkeistä tehtävistä on antaa tukea lapselle. Lapsi tarvitsee innostajan, esimerkin työn aloittamiselle ja tekemiselle. Luovan prosessin virittelyyn kuuluvat esimerkiksi moniaistiset elämykset sekä lapsen tunnemaailmaa koskettavat havainnot. (Rusanen 2009, 49.) Taiteellisen leikin, käsillä luovasti työskentelyn ja moninaisten materiaalien tutkimisen kautta lapselle kertyy tärkeitä työkaluja, joita tarvitaan esimerkiksi koulussa. Näitä ovat mm. motoriset taidot ja niiden kehittyminen sekä sosiaalis-emotionaaliset taidot, kuten toisen huomioon ottaminen ja yhdessä tekeminen. (Schwarz & Luckenbill 2012, 28.)

Alle kolmevuotiaan lapsen kuvallisessa työskentelyssä tärkeintä on toiminnallisuus. Lapsi on tässä iässä hyvin kokonaisvaltainen. Hänen kaikki aistinsa ovat hyvin vahvasti mukana hänen kokemusmaailmassaan. Pienelle lapselle toiminnallisuus ja koko kehon käyttö ovat tärkeitä. (Rusanen & Torkki 2000, 45.) Hänen kuvalliseen työskentelyyn kuuluu olennaisena osana myös ääni ja liike. Taidekasvatuksessa toiminnallisuuden lisäksi tulee korostaa prosessia. Kuvallisen toiminnan tulee muistuttaa leikkiä, jota inspiroivat värit, muodot sekä käsitteet. (Rusanen 2009, 49-51). Kun

painopiste on toiminnallisuudessa ja ilmaisussa, kiinnostuksen ensisijainen kohde onkin tekijä, ei kuva. Kuva on väline, jonka avulla voimme ymmärtää lapsen persoonallisuutta. Ilmaisuun liittyy kuitenkin vahvasti lapsen kehitys, siksi sekä ilmaisu- ja kehitystekijät ovat tarpeen tuntea. (Räsänen 2008, 42.)

Tämä osoittaa, että Vauvojen värikylpy on taidekasvatuksellisenä toimintamuotona tukemassa lapsen kehitystä jo pienestä pitäen. Toimintaa kehitetään lapsen kehityksen ja valmiuden mukaan. Tarkoituksena on, että työpajoissa lapsella on ikäänsä sopivia taiteellisia virikkeitä, joihin hän voi tutustua kehityksensä sallimissa puitteissa.

5 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni aihe ja näkökulma rajautuivat oman mielenkiintoni johdatttelemana. Oma kokemukseni vauvojen taidetoiminnasta ohjaajana sekä osallistuvana äitinä ja perheenä houkuttelivat minua tutkimaan syvemmin ohjaajan työnkuvaa ja tutkimaan asioita, joita jokainen vauvojen taidetoimintaa ohjaava henkilö kohtaa ja kantaa työskentelyssään mukanaan. Ulvisen (1996, 9) mukaan empiirinen tutkimus saa inspiraationsa arkimaailman, ihmisten omakohtaisten kokemusten tavoittelemisesta. Ulvisen mukaan on tutkimuksen etu, että tutkijalla on omakohtainen kokemus tutkittavasta olevasta arkimaailmasta. Omakohtainen suhteeni tutkittavaan ilmiöön on myös ylläpitänyt omaa kiinnostustani tutkimuksen tekemiseen ja motivoinut haastavissakin hetkissä eteenpäin.

Tutkimuksessani haluan selvittää millaista värikylpy -työpajojen ohjaaminen on, mitä kaikkea ohjaajan työhön sisältyy ja millaisia merkityksiä ohjaajilla on työstään ja Vauvojen värikylpy -metodista. Lisäksi haluan selvittää ohjaajien antamia merkityksiä työpajojen tarpeellisuudesta ja tavoitteista.

Tutkimuskysymykseni on: Miten Vauvojen värikylpy ohjaajat kokevat työnsä ja millaisia merkityksiä he sille antavat?

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus sopii kokemuksen ja käsityksen tutkimiseen, sillä laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin vaan kuvaamaan ja ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä ja löytää sille teoreettisesti mielekkään tulkinnan (Eskola & Suoranta 1998, 61). Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on siis todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa todellisuutta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, ymmärtäen että kaikki vaikuttaa kaikkeen ja tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toisiansa. Laadullisen tutkimuksen tekijän on myös tärkeää tiedostaa oma subjektiivisuutensa, sillä tutkija ei voi irrottaa itsestään omia mielipiteitään tai vakaumustaan, jotka toimivat ikäänkuin ikkunana jonka läpi

tulkitsen maailmaa ja sen ilmiöitä. Laadullinen tutkimus pyrkii siis löytämään ja paljastamaan tosiasioita elämästä. Se on siis kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jonka aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa painotetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina, sillä tutkija uskoo ja luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavan asian äärellä kuin mittausvälineisiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 130 ja 156.)

5.2.1 Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa

Laadullista tutkimustani ohjaa fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen kohteena on inhimillinen ja eletty kokemus tai elämysmaailma. Tutkimuksessa keskitytään yksilön kokemuksen ainutkertaisuuteen ja sen luomiin merkityssuhteisiin. Tavoitteena on avoimuuden kautta pyrkiä tavoittamaan tutkimuskohde juuri sellaisena kuin se itsessään on ja miten se maailmassa ilmenee. Usein fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tutkijalla on subjektiivinen suhde tutkittavaan ilmiöön, sillä tutkimuksen viitekehys ja aihe nousevat tutkijan omasta elämästä ja kiinnostuksenkohteista. Näin ollen tutkijan on tärkeää tutkimuksessaan nostaa esiin uskomuksensa ja ennakkokäsityksensä jo tutkimuksen alussa, jotta ne voidaan hyväksyä tai hylätä. (Minäkö tutkija, 2017.)

Pyrin tutkimukseni avulla ymmärtämään ja tuomaan esille Vauvojen värikylpy -ohjaajien merkityksiä ja kokemuksia työstään. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa määritelmä *kokemus* pitää sisällään tunteet, havainnot, toiminnan ja ajattelun. Siihen sisältyy niin eletty ja välitön kokemus kuin myös reflektiivinen ja tematisoitu kokemus. (Minäkö tutkija, 2017.) Tutkimuskysymyksessäni määrittelen *merkityksen* tarkoittamaan juuri näitä kaikkia edellä mainittuja asioita. Näiden lisäksi merkityksellä tarkoitan yksilön kokemuksesta muodostamaa mielikuvaa ja reflektiota. Kokemus luo yksilölle käsityksen ilmiöstä ja käsityksen kautta yksilölle kehittyy merkityssuhteita ilmiöön liittyen. Ohjaajan tunteet, havainnot ja ajattelu työpajatoiminnasta sekä ohjaajan työstä ovat tutkimukseni keskiössä.

Fenomenologisessa ja siihen läheisesti kuuluvassa hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä on tutkimuksen kannalta keskeistä kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti tulkinnan ja ymmärtämisen teoriaa. Fenomenologiseen

tutkimukseen hermeneuttinen ulottuvuus tarvitaan tulkinnan tarpeen vuoksi. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus ei pyri löytämään universaaleja yleistyksiä, vaan ymmärtämään ja tuomaan esille yksilön tai ihmisjoukon sen hetkisen merkitysmaailman. (Laine 2015, 29-32.)

5.2.2 Käsityksen ja kokemuksen tutkiminen

Fenomenologinen ihmistutkimus nojaa tutkijan ihmiskäsitykseen. Fenomenologia rajautuu tarkastelemaan nimensä mukaisesti sitä mikä *ilmenee* (kreik. phainomenon) meille itse koettuna ja elettyinä elämänä. Jokaisella ihmisellä on oma suhteensa erilaisiin asioihin maailmassa; toisiin ihmisiin, sosiaalisiin tapahtumiin ja luontoon. Ihmisen perspektiivi, josta hän maailmaa katselee ja elää, rakentuu hänen elämänhistoriansa tuloksena. Kokemuksellisuus on fenomenologian mukaan ihmisen maailmasuhteen perusmuoto (Laine 2015, 31.) Tutkimuksessani kokemus ja käsitys määritelmät kulkevat rinnakkain, sillä ne liittyvät vahvasti toisiinsa, vaikka ovatkin eri asioita. Elämä ei siis ole pelkästään käsitteellistä ajattelua, vaikka myös kokemukseen liittyikin vahvasti ajattelu. Laine (2015, 31) antaa kuvaavan esimerkin näiden erosta: on eri asia olla rakastunut ja ajatella ”rakkautta”. Tämä osoittaa sen, että kokemus (”olla rakastunut”) on asia mikä ihmiselle tapahtuu, kun taas käsitys (”rakkaus”) asiasta on kokemuksen määrittelemää ja muokkaama ajattelutapa. Käsitykset ja merkitykset joita ihminen luo elämästä muokkaavat lopulta hänen arkielämäänsä ja toimintaansa siinä.

Arkielämässä olemme jatkuvasti kokemuksen, ilmaisujen ja niiden ymmärtämisen sisällä. Normaalisti emme kuitenkaan tee tietoista analyysia vaan toimimme vaistonvaraisesti, oletamme tietävämmme välittömästi toisen ihmisen ilmaisun. Epäilemme omaa ymmärrystämme vasta, jos siihen ilmenee jokin syy. Arkikielen ymmärrystä kutsutaan hermeneuttisessa tutkimuksessa *esiymmärrykseksi*. Tutkimuksen äärellä tutkijalla on luontaisia tapoja ymmärtää kohdettaan tietyllä tavalla. Laine (2015, 34) määrittelee fenomenologisen ja hermeneuttisen tutkimuksen kaksitasoiseen rakenteeseen: ensimmäisellä tasolla on tutkittavan koettu elämä sellaisena kuin hän sen tutkijalle ilmaisee. Toisella tasolla tapahtuu itse tutkimus, jolloin tutkija tematisoi ja käsitteellistää ensimmäisen tason merkityksiä. Laineen (2015,35-36) mukaan kokemusta tutkittaessa tutkijan on tärkeää tiedostaa oma esiymmärryksensä ja ennakkokäsityksensä tutkittavasta aiheesta. Vain tällä tavalla tutkija voi analyysivaiheessa luoda kokemuksen tutkimisesta mahdollisimman autenttista. Tutkijan on huomioitava oma vaikuttava

ajatusmaailmansa, ja tarkkailtava miten se mahdollisesti vaikuttaa tulkintoihin. (Laine 2015, 29-51). Tässä tutkimuksessani kokemuksella tarkoitan ohjaajien sanallistamia merkityksiä, joita heidän työssään ilmenee.

Tutkimuksessani tuon esille Vauvojen värikyt -ohjaajien käsityksiä työstään. Omien kokemuksensa johdattamana ohjaajat luovat käsityksiä toiminnasta ja itsestään ohjaajana. Kokemus ja käsitykset määrittelevät ohjaajien mielikuvia työstä, sen iloista ja haasteista. Näiden avulla ohjaaja myös luo toiminnalle merkityksellisyyttä ja perustetta toiminnan olemassaololle.

5.3 Sisällönanalyysi

Laadullisen aineistonanalyysi vaihe on määrällistä aineiston analyysia monimutkaisempia ja hankalampi. Laadullisen aineiston kerääminen ja purkaminen tuovat mukanaan monia haastavia kohtia tutkijalle, jotka vaativat usein enemmän työtä kuin määrällisen aineiston kerääminen. Aineiston keräämisen ja tarkan litteroinnin jälkeen on vielä edessä kaikkein tutkijalle haastavin ja vaikein osuus; aineiston analysoiminen. Tutkijan on itse aktiivisesti työstettävä aineistosta analyysi ja tulkinta. Ilman tutkijan työtä ei analyysiä synny. (Eskola 2015, 185.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tyypillistä, että analyysiä tehdään monessa vaiheessa ja pitkin matkaa. Aineistoa kerätään ja analysoidaan siis osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 218.)

Tutkimukseni aineiston analyysimenetelmänä käytän *sisällönanalyysiä*. Se voidaan pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Tutkimuksessani sisällönanalyysi on kehyksenä ja ohjaavana tekijänä analyysille. Sisällönanalyysi on tekstianalyysi diskurssianalyysin tapaan, eli siinä tarkastellaan jo valmista tekstimuotoista aineistoa. Aineisto voi koostua kirjoista, päiväkirjoista, haastatteluista, puheista tai keskusteluista, jotka on muutettu tekstimuotoon. Aineistosta etsitään tekstin merkityksiä, yhtäläisyyksiä ja eroja sekä pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset osaksi laajempaa kokonaisuutta ja aiempia tutkimustuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Laadullisen tutkimuksen analyysi jaetaan kolmeen erilaiseen tyyppiin sen mukaan, millaista päättelyn logiikkaa niissä toteutetaan. *Aineistolähtöinen analyysi* pyrkii luomaan aineistosta tutkimuksen teoreettinen osuus. Analyysissa edetään yksittäisistä havainnoista kohti yleisempiä

väitteitä. *Teorialähtöisen analyysin* lähtökohtana on teoria tai malli, joka määrittelee tutkimuksen käsitteet. Tutkittava ilmiö määritellään jo tunnetun mallin mukaisesti. *Teoriasidonnaisessa* analyysissä on aineistossa teoreettisia kytkentöjä ja teoria toimii apuna analyysin tekemiselle. Teoriasidonnaisen tutkimuksen päättelylogiikkaa kutsutaan myös *abduktiiviseksi* päättelyksi; tutkijan ajatteluprosessissa vuorottelevat aineistolähtöisyys ja valmiit teorian mallit. Näiden kolmen analyysitavan erot kiteytyvät siis siinä, miten teoria ohjaa tutkittavan ilmiön aineiston hankinnassa, analyysissä ja raportoinnissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95-99.)

Tutkimukseni on *teoriasidonnainen* tutkimus, jossa teoria toimii analyysin apuna. Tuomin ja Sarajärven (2009, 117) mukaan olennaista on, miten tutkija lähestyy aineistoaan; sen omilla ehdoilla ja vasta analyysin edetessä pakottaa sen teoriaan istuvaksi. Toimin tutkijana tällä tavoin. Tutustuin molempiin aineistoihin sellaisenaan kuin ne olivat ja näin muodostuivat aineiston teemat ja käsitteet analyysivaiheessa.

Teemahaastatteluaineiston analyysin aloitin lukemalla aineiston läpi useampaan kertaan. Kirjoitin samalla ensimmäisiä ”raakoja” ajatuksia ja tulkintoja ylös päiväkirjaani. Tämän jälkeen leikkaa ja liimaa -tyylisesti siirtelin teemallisesti samankaltaiset aineistot yhteen omaksi kokonaisuudeksi. Otsikoin kokonaisuudet sen hetkisen teeman mukaisesti, esimerkiksi ”*Ohjaajan työhyvinvointi*” ja ”*Perheiden kanssa työskentely*”. Päätin täsmentää tai muuttaa teemojen nimiä myöhemmässä vaiheessa, jos siihen on tarvetta. Aineistojen järjestäminen teemoihin auttoi minua syventymään tekstiin paremmin. Se auttoi löytämään sisällön merkityksiä. Olen liittänyt aineistoon suoria lainauksia litteroidusta haastatteluista tukemaan analyysia.

Visuaalisen havainnointiaineiston analyysin aloitin jo kentällä havaintoja tehdessäni. Muistiinpanojen kirjoittaminen on eräänlainen esianalyysi, sillä kaikkea havainnoimaani en kirjoittanut muistiin. Valitsin muistiin kirjattavat havainnot niiden tarkoituksenmukaisuuden mukaan, eli tutkimuskysymykseni perusteella. Esianalyysi tässä vaiheessa on vielä yleensä intuitiivista (Grönfors 2015, 157). Tarkastelin kuvia, kirjoitin auki niiden sisältöä ikään kuin litteroiden. Tämä auttoi jäsentämään kuvia samankaltaisiin teemoitteluihin, kuin haastatteluaineistoakin. Lopulta valitsin informatiiviset valokuvat osaksi tutkimustani.

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Teemahaastattelu

Tutkimukseni aineisto koostuu kolmesta teemahaastattelusta ja tutkijana tekemästani havainnoinnista ja dokumentoinnista Vauvojen värikylypy -työpajassa (kts. 6.2.1 Kukkaketo - Vauvojen värikylypy -työpaja). Haastattelu ja havainnointi ovat laadullisessa tutkimuksessa käytetyimmät menetelmät (Tuomi & Sarajärvi 2002, 83). Valitsin aineistoon molemmat menetelmät, sillä tutkijana koen että ne tuovat ilmiöön tietoutta eri näkökulmista. Vauvojen värikylypy on tieteellisessä tutkimuksessa suhteellisen uusi ilmiö, joten sen moniulotteinen tutkiminen on perusteltua. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien ja tietolähteiden yhdistämistä tutkimuksessa. Kyse on moninäkökulmaisuuudesta, ja se voi lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141-142.) Useimmiten triangulaation käyttöä perustellaan sillä, että yksi tutkimusmenetelmä ei kerro riittävän kattavaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Valokuvat ja haastattelut luovat yhdessä enemmän tietoutta tutkimastani ilmiöstä kuin kumpikaan yksittäin. Valokuvat dokumentoivat esille visuaalista maailmaa ja yksityiskohtia toiminnasta, jota ei sanoin ole välttämättä tarpeellista kuvata, jos edes mahdollista. Toisaalta taas haastattelut toivat tutkimukseeni ohjaajien äänen, heidän omat kokemukset ja käsitykset. Tutkijana, jolle ilmiö on ennestään tuttu, olen pyrkinyt kuvaamaan ilmiötä mahdollisimman neutraalisti mutta myös runsaasti, jotta kokonaiskuva välittyisi lukijalle.

Tutkimukseni aineisto jäi määrällisesti pieneksi, mutta on kuitenkin riittävä laadulliselle tutkimukselle, jossa aineiston laatu korvaa määrän. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä keskittyä pieneen määrään tapauksia, joita pyritään analysoimaan kattavasti ja objektiivisesti. Täten aineiston laadulla on suuri merkitys tutkimuksen luotettavuuden kannalta. (Eskola & Suoranta 1998.)

Tutkimukseni alussa laitoin kyselyn suljettuun *Vauvojen värikylypy -ohjaajat* Facebook-ryhmään, jossa etsin ohjaajia osallistumaan haastatteluun. En kuitenkaan saanut ollenkaan yhteydenottoja, joten jouduin pohtimaan uudenlaista lähestymistapaa haastatteluaineiston keräämiseksi. Lopulta päädyin ottamaan henkilökohtaisesti yhteyttä useampaan ohjaajaan, joista kolme osallistui haastatteluun. Eskolan ja Vastamäen (2007, 38) mukaan haastatteluista sopiminen koetaan usein tutkimuksen teon vaikeimmaksi vaiheeksi.

Haastateltavat henkilöt toimivat Vauvojen värikytly -ohjaajina sekä kokopäiväisesti että osa-aikaisesti. Kahdella kolmesta oli monen vuoden työkokemus ohjaamisesta ja yksi kolmesta on toiminut ohjaajana puolen vuoden ajan. Kaikilla kolmella on kuvataiteilijan koulutus ja yhdellä kolmesta lisäksi kuvataideopettajan koulutus. Kaksi kolmesta on toiminut myös kuvataideopettajana tai -opettajansijaisena peruskoulussa, työväenopistoissa sekä kuvataidekouluissa. Kahdella kolmesta oli omakohtaista kokemusta värikytly-työpajoista oman lapsen kanssa.

Keräsin aineistoni teemahaastattelemalla ohjaajia. Teemahaastattelu on Suomessa suosituin tapa kerätä laadullisen tutkimuksena aineistoa. Teemahaastattelun avulla saadaan selville mitä joku ajattelee tietyistä asioista. Teemahaastattelun lähtökohtana on se, että tällä menetelmällä voidaan tutkia kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, tunteita ja uskomuksia. Teemahaastattelussa keskeistä on ihmisten tulkinnat asioista ja niille annetut merkitykset. Samalla merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47-48.) Kaikkein yksinkertaisinta ja tehokkainta saada tietoa on kysyä asiaa suoraan ihmiseltä itseltään. Teemahaastattelun idea on siis hyvin yksinkertainen ja arkipäiväinen. Tutkimukseni aihe on muodoltaan sellainen, että teemahaastattelun avulla sain kerättyä sellaisen aineiston, jossa keskitytään ohjaajien kokemuksiin.

Eskolan ja Vastamäen (2010, 26) mukaan *teemahaastattelu* on eräänlainen keskustelu, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehdoilla. Keskustelun aikana tutkijan pyrkimyksenä on saada selville haastateltavalta tutkimuksen aihepiiriin liittyvät kiinnostavat asiat. Teemahaastattelun etu on keskustelunomainen, rennohko ja avoin tilanne, jossa tutkija voi myös antaa itsestään enemmän kuin esimerkiksi kyselytutkimusta tehdessä. Eskola ja Vastamäki (2010, 27) kuitenkin asiaankuuluvasti huomioivat, että yksityisyyden rajoja on tärkeää pohtia; kuinka paljon haastattelijan on hyvä kertoa itsestään? Kenelläkään ei ole antaa valmiita sääntöjä tähän, vaan jokainen haastattelija luo omat rajansa tilanteessa itse. Koin itse tärkeäksi haastattelijana tuoda esiin hieman myös omia kokemuksiani Vauvojen Värikytly -ohjaajana. Haastattelun aikana saatoin myönteillä jotakin samanlaista kokemusta, minkä olimme molemmat kokeneet ohjaajan työssä. Tällä tavalla toimiessani halusin tuoda esille sen, että olen toiminut myös ohjaajan roolissa, minulla on subjektiivinen näkökulma tutkittavaan aiheeseen ja lisäksi halusin luoda haastateltavalle avointa ja hyväksyvää ilmapiiriä, jossa uskaltaa kertoa omia näkemyksiään ohjaajuudesta. Tutkijana minun oli

kuitenkin oltava tarkkana siinä, etten millään sanomisella vaikuta haastateltavan puheeseen tai mielipiteisiin. (Eskola&Vastamäki, 2010.)

Tutkija määrittelee *teemahaastattelussa* haastattelun aihepiirit etukäteen. Haastattelu tilanteessa kysymysten tarkalla muotoilulla tai järjestyksellä ei ole väliä. Tämä erottaa teemahaastattelun selkeästi *strukturoidusta* ja *puolistrukturoidusta haastattelumenetelmästä*, joissa painotus on haastattelujen samankaltaisuudessa. Näissä perusajatuksena on, että kysymyksien merkitys on kaikille sama, joten niiden järjestys ja muoto on oltava kaikille haastateltaville sama. *Teemahaastattelussa* taas kysymysten laajuus ja järjestys vaihtelevat haastattelusta toiseen. (Eskola&Vastamäki, 2010) Tutkijan asettamat aihepiirit haastattelulle ovat ennakoivia teemoitteluja tutkimuskysymykselle, mutta on kuitenkin tärkeää huomioida, etteivät tutkijan ennakkoon asettamat teemat välttämättä ole samat, mitkä aineistoa analysoimalla nousee esille.

Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen perusmenetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään muodostamaan keskeisiä teemoja. Teemat muodostuvat sellaisista aiheista, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa. Teemojen muodostuttua analyysi jatkuu teemojen yksityiskohtaisemmalla tarkastelulla. (Koppa, 2017.) Teemahaastattelu rungon rakensin sellaisten teemojen varaan, jotka nousivat tutkimukseni teoriasta sekä olivat oman kokemukseni perusteella osa Vauvojen värikylpy -ohjaajan työtä (Liite 1, 70). Tutkimukseni teoriaan, värikylpyilmiöön, omiin kokemuksiini ohjaamisesta ja Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutuksen sisältöihin pohjautuvat teemat toimivat haastattelussa hyvänä runkona. Haastattelutilanteissa keskustelin haastateltavien kanssa myös runsaammin erilaisista aiheista keskustelun edetessä, mutta jokaisen kanssa kävin ennalta miettimäni teemat läpi siinä järjestyksessä kuin se kulloinkin oli luontevaa.

Ennen varsinaisia haastatteluja toteutin esihaastattelun opiskelukaverilleni, joka on ohjannut erään Vauvojen värikylpymäisen työpajan äideille ja vauvoille taidemuseon kontekstissa. Esihaastattelun aikana korjasin haastattelurunkoa vielä poistamalla samankaltaisia vastauksia tuottavia teemoja ja niputtamalla niitä yhteen. Samalla järjestelin teemat mielestäni mielekkääseen etenemisjärjestykseen, vaikkei haastattelutilanteissa sen mukaan välttämättä edetty (Liite 1, 70). Esihaastattelu myös viritti minua tutkijana teemaan ja aiheeseen.

Tutkimukseni varsinaiset haastattelut järjestettiin haastateltavien puolesta mahdollisimman helppossa ja tutussa paikassa. Kolme haastattelua järjestettiin haastateltavien omissa työpaikoissa. Koin tämän toimivana ratkaisuna, sillä työpaikka haastatteluympäristönä toimi hyvänä virittäytymisenä haastattelun aiheeseen. (Eskola&Vastamäki, 2010.)

Haastattelut nauhoitin varmuuden vuoksi sekä kannettavalle tietokoneelle että kännykkääni. Tiedostot latasin koneelleni talteen ja aloitin sanasta sanaan litteroinnin. Haastatteluaineistoa äänitiedostoista sanatarkasti litteroituna kertyi 33 sivua, kirjasin Time New Roman, kokona 12 ja riviväli 1.

Litterointi tarkoittaa aineiston purkamista sanasta sanaan kirjalliseen muotoon. Litteroin aineistoni toukokuussa 2017. Työ oli hidasta ja työlästä. Litteroinnin yhteydessä kirjoitin jo itselleni muistiin ajatuksia, joita aineistoni kuunteleminen ja kirjoittaminen synnyttivät. Litteroinnin tarkkuus on tutkijan itsepäättävissä, sen mukaan millaisella analyysimenetelmällä tutkija aikoo litteroitua aineistoa käsitellä (Hirsjärvi 1997, 217). Litterointi oli minulle ensiaskeleita aineiston analyysiin, sillä tutustuin aineistoon ensimmäistä kertaa kokonaisuutena. Samalla aineistoa kirjoittaessani tekstimuotoon sain mielessäni piirreltyä ensimmäisiä ääriviivoja analyysin rakenteelle. Tämä kaikki oli kuitenkin vasta ensitapaamisenomaista, tutustumisvaihetta.

6.2 Visuaalinen aineisto

Teemahaastattelun lisäksi aineistoni koostuu kahden työpajan dokumentoinnista ja havainnoimisesta, eli visuaalisesta aineistosta. Valokuvausta aineistonkeruumenetelmänä kutsutaan havainnoinniksi (Seliger 2009, 46). Tieteellinen havainnointi on kuitenkin tärkeää erottaa arkipäiväisestä havainnoinnista. Tutkijan tulee havainnoidessaan pyrkiä puhtaisiin havaintoihin, joihin ei sekoitu hänen omaa tulkintaansa (Vilkka 2006, 37). Tutkijana tavoitteeni oli, että läsnäoloni ei vaikuttaisi työpajan kulkuun tai olemiseen millään tavalla tai mahdollisimman vähän, jotta saisin dokumentoitua ohjaajan työskentelyä aitona ja luonnollisena.

Havainnointia käytetään usein aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä tiedetään verrattain vähän tai ei ollenkaan. Tällöin havainnointi voi toimia myös teemahaastattelu-rungon pohjana, jos tutkijalla ei muuten ole tietoa ilmiöstä. Lisäksi (osallistuvalla) havainnoinnilla

saadaan asiat kytkettyä muita menetelmiä paremmin ilmiön kontekstiin, eli asioita tarkastellaan oikeissa yhteyksissä. Havainnointimateriaalia on mahdollista myös sujuvasti yhdistää muullakin tavoin kerättyyn aineistoon. Sen avulla voidaan esimerkiksi syventää haastatteluaineistoa, sillä havainnointimateriaali tuo kuvailevaa ja havainnollistavaa tietoa haastattelukerronnan lisäksi. (Grönfors 2015, 149.) Tutkimuksessani havainnointiaineisto on perusteltua, koska Vauvojen Värikyt -metodista on tutkimusta vähän ja metodi on luonteeltaan hyvin visuaalinen. Teemahaastatteluaineisto on tutkimukseni runko, eli ”luut” ja visuaalinen havainnointiaineisto ikään kuin ”lihat” niiden ympärillä (Grönfors 2015, 150).

Valokuvamateriaalin hankintaa määrittelee tutkimuskysymys ja kuvien käyttötarkoitus (Karvinen 2012). Tutkimukseni visuaalisen aineiston kuvasin järjestelmäkamerallani, jotta laatu olisi mahdollisimman hyvää. Huonosti kohdistettu tai laadultaan heikko valokuva ei anna tutkimukselle tarpeeksi informaatiota, jota tutkija voisi hyödyntää valokuvien analyysivaiheessa (Karvinen 2012).

Seurasin helmikuussa 2017 Vauvojen värikyt -ohjaaja Sanna Pajunen-Kyynäräisen työpäivää ja työpajan ohjausta Porin Lastenkulttuurikeskuksen tiloissa. Dokumentoin ja seurasin kahta työpajaa. Ryhmissä oli lapsia iältään 6-24 kuukautta, lisäksi toisessa ryhmässä oli mukana vauvojen sisaruksia. Ryhmät kokoontuivat kevään aikana kerran viikossa. Työpajoihin osallistui seuranta kerralla yhteensä noin 20 lasta ja heidän 1-2 vanhempaa tai muuta läheistä ihmistä (kummi, mummi...jne). Koska Porin Lastenkulttuurikeskus on Vauvojen värikytyn kehittäjä ja edelläkävijä, on heillä ihanteelliset tilat värikytyn järjestämiseen. Kuvissa näkee erilaisten materiaalien säilytystä ja rikasta ainevalikoimaa.

Dokumentoin työpajan valokuvin ja kirjoitin havaintojani ylös muistiin työpajan kulusta. Kaiken kaikkiaan valokuvia työpajoissa otin 374 kpl. Siirsin kuvat tietokoneelleni ja selailin jpg-kuvat läpi yksitellen. Tämä oli tutustumisvaihetta kuva-aineistooni, jonka jälkeen keräsin sieltä mielestäni parhaiten tutkimukseni aihetta käsitteleviä kuvia erilliseen kansioon. Ensimmäisen rajauksen jälkeen kuvia oli 63 kpl. Valokuvia valikoitua tutkimukseeni 18kpl. Rajasin pois paljon visuaalisesti herkullisia värileikkiä ja lapsen iloa kuvaavaa materiaalia, koska koin etteivät ne veisi tutkimusaiheeni eteenpäin.

Dokumentoinnissa keskityin ohjaajan työhön. Seurasin ohjaajan työskentelyä työpajahuoneen reunalta, jotta näkisin hänen toimintansa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Välillä otin myös yksityiskohtaisempia kuvia lähempää, työskentelyn keskeltä. Dokumentoinnissa tavoitteeni oli tallentaa aitoja tilanteita, joista kerronnallisesti näkee työpajan rakentumisen ja etenemisen.

6.2.1 Kukkaketo - Vauvojen värikylpy-työpaja



1. Ohjaaja valmistelee alkavan työpajan maalausmateriaaleja. (Kuva: Heidi Häyry)



2. Ohjaaja valmistaa maalausmateriaaleja ja annostelee niitä tarjoiluastioihin sen mukaan mitä arvioi työpajan materiaalien olevan. (Kuva: Heidi Häyry)



3. Työpajasuunnitelma ja maalausmateriaalit. (Kuva: Heidi Häyry)



4. Ohjaaja rakentaa virittäytymishetkeä. (Kuva: Heidi Häyry)

Työpajan ajankohtana oli helmikuinen aamupäivä. Ennen työpajan alkua Sanna valmisti työpajassa käytettävät maalausmateriaalit. Hänellä oli apunaan valmis työpajasuunnitelma, jonka mukaan työpajan virittäytymis- ja maalausmateriaalit toteutetaan. Suunnitelma oli tehty yhdessä muiden

Porin Lastenkulttuurikeskuksen Vauvojen värikylpy -ohjaajien kanssa, jotta jokainen työpaja olisi samanlainen ja näin tasavertainen asiakkaiden silmissä. Tämän työpajan teemana oli *”Kukkaketo”*.

Maalausmateriaalit koostuivat unikonsiemenistä, punajuurijauheesta, sahramkiisselistä ja vihreästä perunajauhosta. Jokaisen materiaalin turvallisuus ja sopivuus pienten vauvojen maalausmateriaaliksi on etukäteen varmistettu. Turvallisuudessa otetaan huomioon, että vauvan tapa tutkia materiaalia on hyvin kokonaisvaltainen ja materiaalit saattavat käydä suussa sekä olla runsain määrin vauvan iholla. Sanna annosteli valmiit materiaalit tarjoiluastioihin sen mukaan, mitä arvioi työpajan materiaalimenekin olevan. Hän käyttää hygieniasyistä lusikkaa käsitellessään herkkiä materiaaleja, jottei käsien kautta kulkisi bakteereja pilaamaan materiaaleja. Näin ei synny myöskään materiaalihävikkiä, kun käyttämättä jääneet puhtaat ja hygieeniset aineet voidaan säästää seuraavaa ryhmää varten.

Materiaalien valmistuttua Sanna siirtyi rakentamaan työpajan virittäytymishetkeä. Keskellä työpajatilaa oli vihreä suojamatto, johon Sanna vei istuintyynyjä, patjoja, kukkasia ja suuria lehtiä. Hän rakensi taittuvista patjoista ja lehdistä pieniä majoja ja pesiä, ripotteli värikkäät istuintyynyt pitkin lattiaa ja asetteli kuvataiteilija Annukka Ollin ja Porin lastenkulttuurikeskuksen yhdessä toteuttamat huopakukkasat rakennelman keskelle. Sannan työskentely oli määrätietoista ja johdonmukaista. Seuratessani virittäytymishetken rakennusta havaitsin, että Sanna järjesteli materiaaleja tarkasti. Hän asetteli yksittäisiä kukkasia kokonaisuuksiksi ja lopuksi silmäili kokonaisuutta hieman kauempaa. Tämän jälkeen hän vielä korjaili muutamaa kohtaa, jotta lopputulos olisi visuaalisesti kaunis ja houkutteleva. Tässä kohtaa Sanna selkeästi hyödynsi omaa vahvuuttaan; visuaalisuuden taitamista. Tapa, jolla Sanna tarkkaili ja pyrki visuaalisuutta huomioimaan, oli luonnollinen osa Sannan työskentelyä. Tavoite oli luoda virittäytymismateriaaleista sellainen ympäristö, että se on varta vasten näille lapsille rakennettu ja viimeistelty kaunis kokonaisuus, johon voi ilolla ja uteliaisuudella uppoutua leikkimään ja ihailemaan.

Sanna silmäili vielä läpi työpajasuunnitelman ja sen jälkeen hän meni eteiseen vauvaperheitä tervehtimään ja ottamaan vastaan. Hän istui perheiden keskellä lattialla ja tervehti jokaista vauvaa nimeltä sekä vaihtoi perheiden kanssaan lyhyet kuulumiset. Tämä on tärkeä vaihe perheiden ja ohjaajan luottamuksen rakentamisessa ja suhteen luomisessa. Sanna muisti lapset nimeltä ja

vanhemmille se on osoitus siitä, että ohjaaja välittää ja on kiinnostunut heistä. Tilassa oli iloinen ja odottavainen tunnelma. Tervehdittyään jokaista ja merkittyään läsnäolijat muistiinpanoihinsa, Sanna ohjasi perheet työpajatilaan.



5. Ohjaaja heittäytyy tutkimaan virittäytymismateriaaleja lapsenomaisesti ja lasten kanssa. Ohjaaja istuu perheiden lähellä, keskellä toimintaa ja aktiivisesti läsnäolevana. (Kuva: Heidi Häyry)



6. Ohjaaja asettelee jokaiselle lapselle oman maalausalan, jonka hän on valmistellut ennen työpajan alkua vahvalle pahville. Tämä helpottaa töiden kuivumaan ripustamista, mutta myös auttaa siinä, että työt kuivuvat suoriksi, eivät ala kupruilemaan märeistä materiaaleista huolimatta. (Kuva: Heidi Häyry)



7. Ohjaaja jakaa ensimmäistä maalausmateriaalia pienille, innostuneille maalailijoille. (Kuva: Heidi Häyry)



8. Ohjaaja tarjoaa lusikalla lapselle uutta materiaalia. Äiti auttaa lasta ottamaan materiaalia vastaan. (Kuva: Heidi Häyry)

Koska perheet olivat käyneet Värikyly-työpajoissa jo useamman kerran, olivat he kaikki valmiiksi orientoituneet siihen miten työpajassa ollaan ja mitä siellä tapahtuu. Tämä näkyi siinä, että lapsilla oli työskentelyyn sopiva vaatetus ja jokainen perhe löysi oman paikkansa virittäytymismateriaalien ympäriltä ja ohjautuivat itsenäisesti työskentelyn pariin. Sanna kertoi päivän teemasta ja oli esimerkkinä, miten virittäytymismateriaalien kanssa voisi leikkiä. Virittäytymishetkessä perheet tutkivat kukkasia, kankaita, patjoja ja katoksia. Sanna eteni työpajan ohjauksessa suunnitelmansa mukaisesti, luonnollisesti ja joustavasti. Työpaja rakentui virittäytymismateriaalien kautta

maalaushetkeen. Sanna keräsi vähitellen virittäytymismateriaalit pois, kunnioittaen kuitenkin pienten lasten leikkejä. Hän vei ensin pois ne materiaalit, joita kukaan ei enää tutkinut. Tämän jälkeen hän kantoi jokaiselle lapselle oman maalausalan. Siirtyminen oli rauhallinen ja tahdiltaan hidas, jotta jokainen pikkuinen ehti omassa tahdissaan mukautua muuttuvaan tilanteeseen ja uuteen tekemiseen.



9. Ohjaaja jakaa materiaaleja. Kuva havainnollistaa miten ohjaajan työ voi olla fyysisesti raskasta. Selkä ja jalat rasittuvat, kun ohjaaja kumartele ja kyykistelee paljon työpajan aikana. (Kuva: Heidi Häyry)



Kuva 10. Ohjaaja seuraa lapsen maalaamista (Kuva: Heidi Häyry)



11. Joskus lasta voi jännittää uusi materiaali. Ohjaaja antaa materiaalin äidin kädelle, josta he voivat yhdessä turvallisesti lapsen kanssa siihen tutustua. (Kuva: Heidi Häyry)



12. Ohjaaja kaataa nestemäistä maalausmateriaalia lasten paperille. Taustalla äiti ja lapsi ihmettelevät ja ihastelevat yhdessä maalausmateriaalien tuntumaa kämmenissä. (Kuva: Heidi Häyry)

Maalaushetkessä Sanna kertoo jokaisesta materiaalista, jotta vanhemmat tietävät mitä aineita heidän lapselleen tarjotaan. Työpajan loppuvaiheessa Sanna kehottaa perheitä siirtymään omassa tahdissaan pesulle ja vaatteiden vaihtoon. Pikkuhiljaa perheet alkavat tehdä lähtöä.

Loppuvaiheessa Sanna jutustelee perheiden kanssa samalla kun alkaa siivota materiaaleja pois. Innokkaat taaperot innostuvat myös auttamaan Sannaa keräämällä istuintyynyjä pesupaikalle. Sanna pyyhkii istuintyynyiltä likaa pois ja vie ne kuivumaan omalle paikalleen. Tämän jälkeen Sanna kerää kaikki teokset alustoineen kuivaustelineeseen kuivumaan ja samalla varmistaa, että jokaisesta löytyy tekijän nimi. Siivouksen yhteydessä hän tervehtii lähteviä perheitä. Kun kaikki perheet ovat lähteneet, hän moppaa tyhjäksi jääneen lattian ja suojaressun vain siihen tarkoitetuilla välineillä. Lopuksi Sanna tiskaa työkalut, joita työpajassa käytettiin, jotta ne ovat valmiina seuraavan työpajan käyttöön.



13. Työpaja alkaa olla loppuillaan. Ohjaaja jutustelee ystävällisesti perheille ja vauvoille. Osa on jo peseytymässä ja vaihtamassa puhtaita ja kuivia vaatteita päälle. (Kuva: Heidi Häyry)



14. Ohjaaja kerää maalaukset kuivumaan telineeseen. Vanhemmat ovat työpajan aikana kirjoittaneet maalauksiin tekijän nimen, jotta työt löytyvät kauden päätyttyä myös kotiin. (Kuva: Heidi Häyry)



17. Ohjaaja tekee loppusiivouksen; Puhdistaa istuintyynynt ja vie ne paikoilleen ja moppaa lattiapressun puhtaaksi. (Kuva: Heidi Häyry)



18. Lopuksi ohjaaja tiskaa työpajassa käytetyt työvälineet seuraavaa käyttöä varten. (Kuva: Heidi Häyry)

7 Ohjaajien käsityksiä työstään

7.1 Kuva, taide ja kasvatus

Haastatteluissa kävi ilmi se, että jokaiselle haastateltavalle taide on itseisarvo. Se toimii työskentelyn hiljaisena ja itsestään selvänä moottorina, joka mahdollistaa koko toiminnan. Taide ja taiteen äärellä olo on tärkeää. Tämä on luonnollista, sillä jokaisella haastateltavalla oli taidealan koulutus. Häkkän (2014) mukaan ympäristö vaikuttaa suuresti lapseen. Näin ollen taiteesta nauttiva ohjaaja inspiroi työpajassa olevia lapsia työskentelyn pariin. Sama vaikutus nähdään myös lasten vanhemmissa. Ohjaajan oma innostuneisuus ja ilo taiteen äärellä työskentelystä on esimerkkinä perheille esimerkiksi siitä, ettei taiteen parissa tarvitse olla vakavana tai jäykkänä. Iloittelun ja hauskanpidon kautta voi taiteestakin nauttia!

Taide on kiinteä osa Vauvojen värikylpyä ja ohjaajien työtä, mutta ohjaajat empivät ja pohtivat haastatteluissa ääneen onko toiminnassa taidekasvatuksellisia piirteitä. Kaksi kolmesta olivat sitä mieltä, ettei ole ja yksi kolmesta oli asiasta epävarma. Jo haastatteluja kerätessäni huomasin, että (kuvataide)kasvattajana katson toimintaa erilaisesta näkökulmasta käsin kuin ohjaajat. Myöskin näkemykseni ja ajatukseni koskien taidekasvatusta erosivat merkittävästi ohjaajien näkemyksistä. Seuraavaksi käsittelen ohjaajien ja tutkijan käsityksiä taidekasvatuksen ilmenemisestä värikylpy toiminnassa. Haluan korostaa, että kunnioitan ohjaajien mielipiteitä omasta työstään ja pyrin tuomaan kuvataidekasvatukselliset näkemykseni esiin keskustelun jatkamiseksi, en ohjaajien mielipiteitä kumotakseni. On luonnollista, että jokainen ohjaaja katselee ilmiötä oman koulutustaustansa kautta.

Haastateltavien kokemus taidekasvatuksesta perustui tavoitelähtöiseen, arvioimiseen ja toiminnan säädeltävyyteen. Vauvojen värikylvyssä tekijälähtöisyyden korostaminen tarkoittaa sitä, ettei toiminnassa ole ennalta kirjattuja tavoitteita osallistujien kehittymiseksi. Toiminnan perusideana on, että jokainen voi nauttia taiteen peruselementtien äärellä olemisesta ilman ulkopuolisen asettamia rajoja tai päämääriä. Toiminnassa taide itsessään tuottaa iloa, hyvää mieltä, naurua. Haastatteluissa ohjaajat toivat esiin ajatuksen, ettei taiteen äärellä oleminen vaadi perusteluja.

Yksi ohjaajista käytti termiä *”perhetaidekasvatus”*, kuvatakseen millaista taidekasvatusta hänen mielestään Vauvojen värikylpy -toiminnassa saattaisi olla. Hän painotti kuitenkin haastattelussa,

että taidekasvatukselliset elementit eivät hänen mielestään ole toiminnassa millään tavalla esillä tai oleellisia, ennemminkin ne tapahtuvat kuin huomaamatta siinä toiminnan ohessa.

“...miten paljon lapsi nauttii siitä niin saattaa se aikuinenkin innostua hieman, että tässä on. ehkä sellasta perhetaidekasvatust. Vauvalle se on enemmän semmosta näön ja aistien kehittymistä ja sellasta mitä mä en nyt ihan taidekasvatukseksi lue et se on enemmänkin sellasta normaali kehittymistä ni mitä sit taas tää edesauttaa, mut perheille kyllä. ”

Huolimatta siitä, että ohjaajat olivat enimmäkseen sitä mieltä, ettei Vauvojen värikylvyssä ole taidekasvatusta, kuvataidekasvatuksen tutkijana tein haastattelujen yhteydessä havaintoja lauserakenteista, jotka mielestäni kuvailevat taidekasvatuksellisia toimintoja ja elementtejä. Esimerkiksi eräs ohjaaja kertoi sanoittamisen tärkeydestä toiminnan yhteydessä. Hän koki tärkeäksi sanoittaa abstraktien taideteemojen sisältöä nimenomaan lasten vanhemmille. Tällaisessa hetkessä tapahtuu varaukseton ja sponttaani tiedonsiirto ohjaajalta vanhemmalle. Sanoittamisen takana on tarve saada vanhemmat ymmärtämään ja sisäistämään työpajan teema. Näin ollen vanhempien on helpompi olla aktiivinen osa työpajaa, kun heidät on johdateltu ennalta vieraaseen ympäristöön ja teemaan.

“Se sanallistaminen on kaikessa värikylvyssä tosi tärkeä, joskus se teemakin et mitä abstraktimpi se on sitä enemmän sitä pitää sanottaa ja nimenomaa niille vanhemmille.”

Ohjaajat kokivat myös, että Vauvojen värikylpy työmuoto on madaltamassa kynnystä mennä esimerkiksi taidemuseoon ja ylipäättään lähestyä taidetta. Vauvojen värikylvyssä voisi siis sanoa olevan piilo-opetussuunnitelma, joka pyrkii luomaan kuvataiteen helpommin lähestyttäväksi ja omaksuttavaksi. Parhaimmillaan Vauvojen värikylpy työpajoissa käyvät perheet huomaamattaan luovat suhdetta taiteeseen ja taiteen tekemiseen.

“Mä ite nään että se on hyvin tärkeä viedä vauvat sinne näyttelyyn. ja että perheet menee koska tosi iso osa niistä perheistä ei muuten kävis ikinä.”

“Kylhän se kasvattaa siihen et se kuvataide ei oo semmosta yli hilseen menevää ihmeellistä ja outoo vaan jotain mitä tavallaan on meidän kaikkien arjessa ”

“...kuvataidetta ei välttämättä kauheesti arvosteta yhteiskunnassa tai ihmiset niinko ei hahmota ollenkaan sen olemassaoloa, jotenkin se on täysin merkityksetöntä ni sit se että se lois tällaisen toiminnan kautta että se lois jonkunlaisen merkityksen näille ihmisille että

meiän yhteiskunnassa on tämmöstä visuaalista maailmaa tosi paljon ja sitä kannattaa arvostaa.”

Häkän (2014) mukaan taidekasvatuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on mahdollistaa *kaikille* taiteellinen tekeminen ja sen kautta esteettinen kokemus ja elämys. Taiteen äärellä oleminen yhdessä lapsen kanssa on kokonaisvaltaista kasvatusta, jossa taide on väline lapsen itsetuntemukseen. Varhaislapsuudessa saadut taiteelliset kokemukset ovat perustuksena lapsen myöhemmille mieltymyksille ja valinnoille sekä kulttuuriselle arvostukselle (Häkä 2014, 203).

7.2 Työskentely perheiden kanssa

Vauvojen värikylpy ohjaajan työhön kuuluu erottamattomana osana työskentely perheiden kanssa. Vanhemmat tai vanhempi ovat läsnä työpajatilassa lapsensa kanssa. Ohjaajia haastatellessa perheiden kanssa työskentely tuli esille sekä puhuttaessa toiminnan peruseriaatteista (varhainen vuorovaikutus ja sen tukeminen) mutta myös kun keskusteluissa nousi aiheeksi työn haasteet. Toiminnan tarkoituksena on kehittää ja kannustaa lapsiperheiden vuorovaikutusta ja yhdessä olemista. Yksi ohjaajista pitää tärkeänä sitä, että 4-5- vuotiaatkin lapset osallistuvat värikylpy työpajoihin yhdessä vanhempiensa kanssa, vaikka ikänsä puolesta voisivat osallistua myös ilman aikuisia.

“Ne neljä viis vuotiaat --- ni ikänsä puolesta vois käydä jo yksin jossain tälläessä toiminnassa mutta värikylyssä eivät käy yksin vaan perheet on siinä niin se on tosi kiva. ”

Jokainen kolmesta haastateltava kertoi, että työn hyviä hetkiä ovat kohtaamiset perheiden kanssa. Erityisesti sellaiset hetket, kun vanhempi ja lapsi löytävät yhteisen sävelen ja yhdessä nauttien työskentelevät, ovat ohjaajille ilon hetkiä. Työpajat perheiden kanssa koettiin kokonaisuutena sellaisensa hyvän mielen tilana, johon jokaisen on hyvä tulla. Vuorovaikutuksessa perheiden kanssa tarvitaan myös molemminpuolista luottamusta. Samalla kuitenkin perheiden kanssa työskentelyyn liittyi myös työn haastateita ohjaajien näkökulmasta. Vuorovaikutuksen suhteen yksi ohjaajista koki haastavaksi huomioida jokaista perhettä tasavertaisesti. Ohjaaja kertoi, että on helppo huomioida sellaista perhettä, joka on sosiaalisesti aktiivinen ja helposti lähestyttävä. Hiljaisempi ja vetäytyneempää perhettä on haastavampi kohdata, sillä ohjaaja koki ettei tiedä miten paljon perhe tahtoo edes huomiota. Ohjaajan tavoitteena oli työpajan aikana käydä jokaisen perheen luona ja

vaihtaa kuulumisia. Toinen ohjaaja koki, että lasten kanssa työskentely on helpompaa koska he ovat vilpittömiä ja vastaanottavaisempia kuin aikuiset. Aikuisilla on sosiaalisia rajoituksia, jotka säätelevät yhdessä toimimista ja kommunikointia. Ohjaajat kokivat lasten kanssa työskentelyn luonnolliseksi ja mukavaksi.

Kaikissa kolmessa haastattelussa esille nousi toive siitä, että työpaja voisi perheille olla kiireisen arjen keskellä sellainen rauhan ja yhteisen tekemisen hetki. Ohjaajat kertoivat erilaisin ilmauksin siitä, miten työpajassa vanhempien ei tarvitse miettiä tiskejä, pyykkejä tai muita arjenaskareita vaan voivat keskittyä täysin pienen lapsen maailmaan ja sen yksityiskohtiin. Ohjaajat olivat kokeneet myös harmistusta ja turhautumista huomatessaan vanhemmissa välinpitämättömyyttä tai vähättelyä vauvan työskentelyä kohtaan. Taustalla ohjaajilla vaikuttaa oman työnsä arvostus ja vahva usko omaan tekemiseensä mutta myös se, että työn tärkein hetki tapahtuu, kun vauva osallistuu työpajaan ja löytää jotakin uutta ja reagoi siihen. Ohjaajat kokevat nämä ohikiitävät hetket ovat työn arvokkaina hedelminä. Turhautuminen ja harmistuminen syntyvät, jos ohjaaja huomaa, ettei vanhempia nämä hetket kiinnosta tai ne menevät huomaamatta ohi, kun vanhempi on syventynyt kännykäänsä tai vierustoverin kanssa puhelemaan. Myös vanhempien vähättelevä tapa puhua lapsensa työskentelystä *”sotkemisena”* tai *”sotkuna”*, herätti haastatelluissa ohjaajissa hämmennystä. Yksi ohjaajista pohti, miksi vanhemmat maksavat harrastuksesta, jos he pitävät sitä *”sotkemisena”*. Ohjaajat kokivat tämän siksi, että pyrkivät omassa työskentelyssään puhumaan aina *”maalaamisesta”* ja näin ollen myös nostaman arvoonsa työskentelyä. Sanalla *”sotkeminen”* on negatiivinen sävy, joka vie toiminnalta sen tarkoitusperäisyyden.

Ohjaajilla on siis paljon odotuksia vanhempien suhteen. He toivovat läsnäoloa ja osallistumista työpajassa. Tätä perustellaan koulutuksessakin sillä, että siinä on lapsen turvallisuuskin kiinni. Liukas puolukkakiisseli paperilla voi muuttua hyvinkin vaaralliseksi juuri kävelemään opettelevalle lapselle, jos tämän vanhempi ei jostain syystä ole aktiivisesti lapsensa kanssa.

”Se on hienoa se aikuinen ja vanhempi siinä näkee sen kaiken ja osaa silleen niinko havannoida sitä oikeella tavalla ja tietysti jollekin se voi olla niin vieraskin ja ne on niin pieniä asioita mitä pitää osata vauvasta lukea että kuitenkin. Pieniä ilmeitä, eleitä, äänähdyksiä, ja jotain semmosta. Se ei oo samanlaista ku puhuvat lapset niinko on jo ihan erilaiset kommunikoinnit. Jos se vanhempi ei oo sillon skarppina ni se voi mennä ohi häneltä. ”

”Tykkään siitä, että joku aikuinen voi tulla, vaikka hieman silleen kireänä ja suoritusmaisesti lastensa kanssa että nyt hoidetaan tämä pois alta ja musta on ihanaa nähdä että se aikuinen

syttyykin jotenkin sen värikylvyn aikana et ko se näkee sen oman lapsensa miten innostunut se on. ”

“...siinä on jo tavallaan niin paljon myönteistä olemista, yhdessäolemistä, et se on jo mun mielestä on sellanen, iloa tuottava asia. Mihin on hyvä niinko itse tulla, ku avaa sen oven ja tervehtii kaikkia, toivottaa tervetulleeks. Se on sellanen kiva hetki”

Toisinaan ohjaajat kokevat tehtäväkseen houkutella vanhempia mukaan työpajan toimintaan. Vanhemmat saattavat jännittää “sotkemista” ja “sotkeutumista”, jolloin ohjaajan tehtävä on johdatella lempeästi vanhempi huomaamaan työskentelyn ihanuus ja rentous. Sotkut saa aina pestyä pois.

“...sit taas tuolla värikylvyssä yrittää niille vanhemmille, että missä sitten, että täällä saa sotkea --- miksei se vois kokeilla ja kannustaa sitä vanhempaa, hei sit ei haittaa, et sit pestään, oikeesti sit vaan pestää, ei se oo sen enempä...”

Vanhemman ja lapsen yhteisessä taiteen tekemisen hetkessä on seikkailun ovet auki. Siinä kohtaa vanhemman vakavuus ja lapsen leikki ja ilo! (Riihelä 1994, 12). Lapselle on erityisen tärkeää jakaa erilaiset kokemuksensa oman turvallisen aikuisensa kanssa. Vanhemman tehtävä on auttaa lasta löytämään uusia asioita ja näin kasvattaa lapsen uteliaisuutta sekä antaa lapsen tutkimiselle tilaa ja mahdollisuuksia. (Rusanen&Torkki 2000, 49-50.) Vauvojen värikylpy -työpajoissa vanhempi ja lapsi voivat harjoittaa ja kehittää yhteistä vuorovaikutustaan. Työpajoissa vanhemmalla on ihanteellinen tilaisuus kommunikoida lapsensa kanssa ja osoittaa tätä kohtaan ihailua. Työpajassa vanhempi ja lapsi voivat esimerkiksi kokea sen, miten rauhoitutaan, kun on paha mieli. He voivat myös harjoitella mielihyvän ja positiivisen innostuksen aikaansaamien suurien tunteiden kanssa toimimista. (Jaskari 2011, 66.)

7.3 Praktinen osaaminen

Haastattelujen yhteydessä ohjaajat kertoivat paljon käytännön tasolla työstään ja erilaisista ratkaisuksistaan haastaviin tilanteisiin. Nämä pienet yksityiskohtaiset kertomukset yhteen kerättyinä kertovat omaa tarinaansa siitä, millainen tietotaito ohjaajilla on käytössään työarjessa. Tämä tietotaito pitää sisällään tavoitteen ylläpitää värikylvyn olemusta. Jokainen ohjaajan tekemä valinta ohjaa työpajaa siihen suuntaan, että työpajassa vallitsee värikylvyn keskeisimmät elementit;

hetkessä oleminen ja läsnäolo, vuorovaikutuksellinen toiminta, toimijalähtöinen työskentely ja värien moniaistinen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Näiden lisäksi praktiseen osaamiseen sisältyy materiaalituntemus ja turvallisuustietämys. Käytännöntietotaito on suurimmaksi osaksi tietoa, jonka ohjaaja on koulutuksessa ja kokemuksensa mukaan ymmärtänyt ja sisäistänyt osaksi ohjaajuuttaan. Arjessa ohjaajat toimivat spontaanisti ja reagoivat ärsykkeisiin nopeasti. Kattava tietotaito auttaa luonnollisen sujuvaan ohjaajuuteen. Eräs ohjaajista kertoi käytännön esimerkin, miksi hän pyrkii houkuttelemaan 2-3-vuotiaita lapsia moniaistilliseen elämykseen, ennenkuin tarjoaa heille kaikille suteja. Tästä esimerkistä voidaan nähdä ohjaajan tietoinen pyrkimys johdatella lapsia moniaistilliseen työskentelyyn ja kuitenkin kunnioittamaan toimijalähtöisyyttä.

“Kyl mäki niitä isompia lapsia mä annan välineitä 2-3 -vuotiaille ni mä usein sanon mä kehotan heitä koskemaan siihen ja ku mä annan maalin ni joku kysyy anna suti ni mä yritän jotenkin et kokeillaan eka uskaltaisiks sä koskee, olisitteks te niin rohkeita et siin on yks juttu mitä sä et tiedä ellet sä koske sä et nää sitä, se voi olla vaik lämmin tai joku tuntuma. Kyl sä saat mut kokeile ensin koskee.”

Myös puheella on tärkeä merkitys työpajojen ilmapiiriin ja toiminnan mielikuviin. Ohjaajat puhuvat *maalaamisesta*. Sanoilla luodaan merkityksiä maailmaan ja puhumalla *maalaamisesta* lisätään pienen lapsen visuaalisen työskentelyn arvostusta. Tämä on esimerkki käytännön taidosta, jolla ohjaaja arvostaa omaa ja työpajaan osallistuvien työtä. Ohjaaja antaa tällä tavalla myös esimerkin vanhemmille siitä miten tärkeänä lapsen työskentelyä tulee pitää.

“Jos on joku tosi abstrakti teemaa työpajassa et tuntuu et se pitää selittää ni ja näyttelykäynnit nii just et kenelle mä puhun ja millä tavalla mä puhun.”

Käytännön tietotaitoon liittyy myös vahvasti materiaalituntemus ja turvallisuusasiat. Ymmärrys materiaaleista auttaa ohjaajaa havainnoimaan tilanteita niin, että saavutetaan paras lopputulos, myös tässä asiassa kuvataiteellinen pohjakoulutus on eduksi. Ohjaajat kertoivat joskus säännöstelevänsä materiaaleja, johon voi olla kaksi erilaista perustetta. Toisaalta on turvallisuusasia, ettei paperi ole pelkästään liukkaan kiisselin peitossa, mutta toisinaan halutaan myös ennakoida lopullisen maalauksen näyttävyttä. Silloin on hyvä pohtia, millaisin materiaalein ylläpidetään esimerkiksi värien kirkkaus kuivumisprosessin aikana.

“Joskus on ihan näitäkin et vanhempi ei niinko huomaa tavallaan et pyydetään vaik lisää kiisseliä, vaikka se lapsi siinä jo liukastelee tosi jo etnäyttää kyl jo tosi liukkaalta et ehkä mä tuonki tätä perunajauhoo tai mä tuon teille jotain muuta, mut kuitenkin että mä tuon.”

“Se on sellasta materiaalista ymmärrystä ja osaamista se ei niinko riitä, että sitä materiaalia osaa teknisesti käyttää vaan sit on ne turvallisuuskysymykset ihan niinko eri mittakaavassa ku ihan normaalissa kuvisopetuksessa jos ajattelee.”

Yksi luonnollinen osa käytännön tietotaitoa on myös yleiskuvan ja yleisen kokonaisuuden hallinta ja seuraaminen. Ohjaajat kertoivat tarkkailevansa työpajan kokonaistilaa irtautuessaan työskentelyn keskeltä, esimerkiksi hakiessaan lisää materiaalia tilan toiselta puolelta. Ohjaajat tarkkailevat erityisesti perheiden materiaalitarpeita, työskentelyn tilannetta ja onko jollakin perheellä tarvetta ohjaukselle.

“Mä kyllä välillä siinä vaiheessa, kun hakee materiaaleja menee vähän kauemmas ihan fyysisesti ku ne materiaalit on sit tietyllä pöydällä siinä tilassa vähän niinku kauempana nii siinä kohtaa tavallaa skannaa sitä tilannet sillee nopeesti et mitä siel tapahtuu ja pitästkö mun mennä johonki. tälle tavallaa tarkkailee mut sitte mä en vaan haluis jäädä sellaseks etäiseks mitenkään. “

Vauvojen värikylpy -työpajojen ohjaajan tärkeimmät työkalut ovat turvallisuus- sekä materiaalituntemus. Materiaalituntemus kulkee käsikkäin turvallisuustuntemuksen kanssa. Työpajoissa luonnollisesti materiaalien tulee olla turvallisia. Vaikka työskentelyssä ei ole kyse ruokailusta niin pienten lasten tapa käyttää kaikkia aistejaan tutustuessaan uuteen materiaaliin, vaatii sen, että materiaalit ovat myös suuhun sopivia. Se, mikä sopii pienen lapsen suuhun, määräytyy sen mukaan millaisia ainesosia materiaalia sisältää, millainen kestävyys sillä on ja minkä kokoinen se on. (Värikylpy, 2017.)

Ohjaajan praktinen tietämys on konkreettista osaamista ja toimintaa. Praktinen osaaminen kehittyy kokemuksien kautta, kun ohjaaja kohtaa erilaisia tilanteita ja tekee niissä uusia ratkaisuja. Praktiseen osaamiseen vaikuttaa formaali osaaminen, eli teoreettinen tieto, jonka ohjaaja on saanut Vauvojen värikylpy - ohjaajakoulutuksessa sekä ammatillisessa koulutuksessaan. Formaalityö on ilmiön syvää ymmärtämistä ja käsitteiden hallintaa. Praktinen ja formaali osaaminen kulkevat käsikädessä, sillä käytännön työssä tulee ohjaajan osata soveltaa teoreettista tietoaan toiminnassa. (Happo & Lehtelä, 2015.)

7.4 Luova työskentely

Taiteellisesti orientoituneille ihmisille luova työ on todella tärkeää. Itseilmaisu, luovuus ja visuaalisuus ovat elementtejä, jotka luovaa ihmistä inspiroivat työhönsä. Jo edellä olen käsitellyt kappaleessa 6.1 *Kuva, taide ja kasvatus* ohjaajien vahvaa suhdetta taiteeseen. Jokaisessa haastattelussa ohjaajat toivat itse esiin sen, että työn visuaalisuus ja esteettisyys miellyttävät ja tekevät työstä houkuttelevaa. Eräs pitkään ohjaajana toiminut haastateltava kommentoi, että kun työpajan vetäminen alkoi tuntumaan tutulta ja samaa kaavaa etenevältä, hän löysi juuri visuaalisuudesta ja työpajan virittäytymishetken rakentamisesta uutta haastetta ja intoa työhönsä. Ohjaajilla vapautui siis energiaa ja luovuutta keskittyä virittäymismateriaalien rakentamiseen ja luomiseen sekä uusien maalausmateriaalienkin ideoimiseen. Kuvataiteen ammattilaiset pääsevät hyödyntämään omaa osaamistaan ja taitoaan, mikä antaa heille merkityksen tunteen sekä lisää motivaatiota. Luovan alan ammattilaisilla visuaalinen ja esteettinen luominen tuo tyydytystä ja itsensä toteuttaminen virkistää mieltä.

“Kyllä se ihmisten ja lasten kanssa työskentely on se on mukavaa mut kyl mä sit nautin kauheesti siitä visuaalisesta puolesta, et kyl mä niinko itekki herkuttelen niillä materiaaleilla ja muilla ne on niin kivoja ja täst tulee tosi hieno ja et täytyy sen olla itellekin jotenkin sillai kiinnostava.”

Ohjaajien motivaatiotaso työhönsä on korkea, sillä he löytävät itse työarjen keskeltä uusia kiinnostavia kohteita, joihin purkaa luovuuttaan ja energiaansa. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että ohjaajat arvostavat työtään hyvin paljon ja he ovat kiitollisia työpaikasta, jossa heidän taiteelliset osaamisensa ovat käytössä ja niitä arvostetaan.

“...mut myös se, no se työpaja ja siinä suunnittelussa nimenomaan se taide. ja se että tää on sellanen työ että mä voin sitä mun osaamista kuvataiteilijana käyttää tässä työssä. ei oo mikään itsestänselvyyys että on sellanen työ että voi sitä kuvataiteilijan osaamista käyttää.”

“Ehkä se onkin taitelija, mä oon visuaalinen ihminen. tykkään monenlaisesta visuaalisesta taiteesta, kodin laittamisesta, sommittelusta, värikylvyssäkin virittäytyminen ja lavastaminen, mulle se on tai tykkään ihan hirveesti siitä hetkestä. se kuljettaakin aikuiset ja lapset siihen taiteen tekemisen vireyteen. ”

Taidealan ammattilaisilla on myös materiaalituntemusta entuudestaan. Vauvojen värikylpy - ohjaajilla tärkeää on keskittyä myös materiaalien turvallisuuteen. Ohjaajan on tärkeää tuntea materiaalien käyttäytyminen paperilla ja muiden materiaalien kanssa yhdessä. Tässä kohtaa myös ohjaajalta odotetaan visuaalista ”silmiä” tarjota sellaisia materiaaleja, että työskentelyn esteettisyys pääsisi esille. Setälän (2011, 16) mukaan ohjaajan tulee olla selvillä motiiveistaan, joiden vuoksi hän on valinnut tietyt materiaalit ja värit työpajaansa. Ohjaajan tärkein työkalu on hänen oma persoonansa. Taideohjaajaksi kehittyminen edellyttää tietoa, taitoa, kokemusta sekä omien käsitysten ja ennakoasenteiden arviointia. Olennaista on myös taiteen merkityksen ymmärtäminen ja omat taiteelliset kokemukset. (Häkkä 2014)

7.5 Ohjaajan hyvinvointi

Lisäksi haastatteluissa tuli ilmi, että kolme työpajaa päivässä on ohjaajien kertomusten mukaan enimmäismäärä. Eräs ohjaaja kertoo olevansa kolmen työpajan jälkeen väsynyt. Työpajat pitävät sisällään paljon läsnäoloa, sosiaalisia tilanteita, melua ja hiljaisuutta, organisointia ja hallintaa. Ohjaajan käsissä on koko toiminnan eteneminen ja onnistuminen.

”Kyl sitä kolmen työpajapäivän on kyl jälkeen on kyl tosi väsynyt. ei kyl jaksa kauheesti mitään.”

”...sit mä käyn yleensä vielä syömässä ennenku työpaja siit alkaa et on itsekin energisenä ohjaamassa siinä. koska sen on kans huomannu että jos vetää koko päivän ja et muista syödä välillä niin ei siinä oo enää vedossa itekkään kyl siin täytyy siit omastakin vireydestä pitää huolta.”

Tämä viittaa siihen, että ohjaavat todella antavat itsestään paljon työpajoissa perheille ja vauvoille. Ohjaajat haluavat olla läsnä ja tarkkaavaisia, huomioida kaikkia yksilöitä tasapuolisesti ja samalla ohjata työpaja alusta loppuun sujuvasti ja aikataulujen mukaisesti.

”Se on yllättävän raskasta, sä joudut olemaan tosi läsnä ja seuraamaan sitä elekieltä hirveesti ku sä et keskustelekkaan niitten lasten kanssa. Aikuisten kanssa nyt tietysti keskustellaan.”

Yksi tärkeä ohjaajan jaksamiseen ja hyvinvointiin liittyvä asia on myös vertaistuki. Ohjaajan työssä tulee vastaan tilanteita, joissa ohjaajat ovat kokeneet, että vertaistuki auttaa ymmärtämään ja

ratkaisemaan ongelmia. Tällaiset tilanteet voivat olla esimerkiksi ohjaajan kokemus omasta toiminnastaan, onko toiminut jotenkin väärällä tavalla, onko osannut kohdata perheitä oikein tai onko kaikki turvallisuusasiat huomioituna. Toisaalta perheiden kanssa työskentelystä ohjaajilla nousi haastattelussa esiin ristiriitatilanteet. Ohjaajat kokivat, että perheiden kanssa työskennellessä tarvitaan herkkyyttä ja ymmärrystä, erityisesti pienten esikoisvauvojen vanhemmat saattavat olla hyvin herkkinä työpajahetkissä. Eräs ohjaaja kommentoi, ettei ole tavatonta, että joku *”pillahtaa itkuun”* kesken työpajan. Suurien tunteiden ja vastuiden ristiaallokossa ohjaajalla on tärkeää olla kollega, joka ymmärtää tilanteet. Kollegoita ohjaajilla voi olla omasta työpaikasta käsin tai esimerkiksi Vauvojen värikylypy -ohjaajat Facebook ryhmän kautta löydettyinä. Jakaminen on kuitenkin jaksamisen vuoksi tärkeää. Vauvojen Värikylypy -ohjaaja koulutuksessakin painotetaan sitä, ettei ohjaajat jäisi yksin, sillä vertaistukea on saatavilla ja se auttaa ohjaajia, joiden työ on suurimmaksi osaksi yksinäistä. Vaikeita asioita ei kannata jättää omaksi taakakseen, pahimmassa tapauksessa se saattaa jopa sammuttaa innon koko toiminnasta. Vertaistuen kautta ohjaaja huomaa, ettei ole yksin haasteiden kanssa vaan jokainen Vauvojen värikylypy -ohjaaja kohtaa hyvin samankaltaisia ongelmia.

”Erityisesti jos tulee jotain tosi hankalia tai hämmentäviä tilanteita niin on tosi tärkeää, että pystyy jakamaan sen jonkun kanssa. Tai että jos itse jää miettimään, että reagoinko mä jotenkin tosi hölmösti tai sanoinko mä jotain tosi tyhmää, semmosiakin on hyvä vähän puhua ja käydä läpi...älä välitä, ei se varmaan susta johtunu, se voi sanoa. On se kyl tosi tärkeää.”

Ohjaajan työhyvinvoinnissa tulee siis ottaa huomioon kiireen sietäminen mutta myös käytännön järjestelyillä sen minimoiminen. Lisäksi, niin kuin jokaisessa työssä, Värikylypy ohjaajan työssä on elementtejä, jotka antavat työntekijälleen paljon mutta myös ottavat. Työn ihanuus löytyy pienistä vauvoista, heidän herkkyydestään ja hetkessä elämisestään. Samalla työ antaa luovalle tekijälle ihanteellisen paikan toteuttaa itseään, luoda visuaalisia maailmoja, hyödyntää omaa taitoaan ja tarvettaan esteettiselle ympäristölle. Toisinaan työ kuormittaa ohjaajia kiireellä, isoine vastuineen (turvallisuusasiat), perheiden kanssa ristiriitaisuuksien sietämisellä ja myös sillä, että jossain vaiheessa ohjaajuutta samojen työpajojen toistaminen voi kyllästyttää.

7.6 Kehittyvä ohjaaja

Haastatteluissa useamman kerran ohjaajat puhuivat kokemuksesta ja työskentelyn aikana varttuneesta tietotaidosta. Kaksi kokeneempaa ohjaajaa muistelivat uransa alkua, jolloin työn erilaiset tehtävät tuottivat jännitystä ja epävarmuutta. He vertasivat alkuaikaa nykyhetkeen, kun monen vuoden kokemus ja satojen työpajojen jälkeen ammatti-identiteetti on varma ja rohkea. He kokivat työskentelevänsä sujuvasti, tuntevansa ilmiön läpikotaisin ja osaavansa toimia työn yllättävissäkin tilanteissa asiaankuuluvasti.

Värikylpy ohjaajan työssä on siis nähtävissä selkeä kehityksen kaari, joka alkaa alalle sopivasta pohjakoulutuksesta ja etenee ohjaajakoulutukseen. Koulutuksen saanut ohjaaja on usein vielä kokematon työpajojen vetäjä, joten työskentelyn alkuun kuuluu uuden asian sisäistäminen, jännitys ja epävarmuus. Perheiden tapaaminen ja ohjaaminen, vauvojen spontaanit ja rehelliset tunnereaktiot ja niihin reagoiminen voivat alkuun olla kokemattomalle ohjaajalle jännittäviä. Ajan myötä ohjaaja oppii työpajan rytmiin, vanhempien ja vauvojen kehityksen seuraamisen ja oman tyyliinsä olla ja ohjata työpajassa. Työpaja työpajan jälkeen ohjaajan kokemus karttuu ja kokemuksen kautta myös työminän varmuus kasvaa. Ohjaajan on tärkeää tuntea olevansa hyvä ja taitava työssään. Lopulta ohjaaja on niin varma ja rohkea työssään, ettei sen tuomat yllättävät tilanteet enää yllätä. Silloin ohjaaja voi palata takaisin ns. ”alkuun”, eli siihen mikä aikoinaan ohjaajan innosti Vauvojen värikylvyn pariin, eli sen visuaalinen ja taiteellinen puoli. Kokenut ohjaaja voi luottaa omiin ohjaajan kykyihinsä ja keskittää energiaansa työpajan taiteellisen ja esteettisen puolen kehittämiseen ja rakentamiseen. Näin työpajakin pääsee kehittymään ja siihen voi syntyä uudenlaisia ulottuvuuksia.

”Mut sitäköön ei jaksa loputtomasti. tulee itelle sellanen raja vastaan jossain kohtaa. Ne ei enää yllätä mua. Siinä kohtaa pitää alkaa ettimään itelle niitä muita motivaatio asioita, ehkä se on se visuaalinen maailma et mä teen nyt jotain tosi ihanaa mistä mä itekkin tykkään tai jotenkin et mä kokkaan jotain uusia materiaaleja et mä haluan nyt haastetta ja mä testaas jotain ihan uudenlaista”

Haastatteluissa jokainen ohjaaja koki, että kokemus tuo varmuutta ja miellekkyyttä työskentelyyn. Eräs ohjaajista kommentoi, että työn alkuvaiheessa kompastuskiveksi muodostui se, ettei hänellä ollut minkäänlaista kokemusta vauvoista. Hän koki vaikeaksi sen, ettei hänellä ollut tietopohjaa sille, millaisia ruoka-aineita vauvoille voi antaa missäkin iässä. Myös maalausmateriaalien valmistaminen

oli alkuun vierasta ja vaati opettelua. Kokemusta siis ohjaajat kartoittavat sekä kohderyhmään tutustuesssa, että materiaalien valmisteluissa.

“...ku ei ollu vauvoista kokemusta ni kaikki tämmönen et kaikkee millasii matskuja vauvoille voi käyttää ja kaikki yleiset tämmöset allergeenit ja muuta ja mitä ei ihan pienille saa antaa. mä en oikeesti tiennyt niistä. just joku tämmönen et ei mansikkaa et miksei. ”

Kahdella toisella ohjaajalla oma lapsi ja vauvan kanssa harrastaminen olivat tuttua jo ennen ohjaajaksi kouluttautumista, ja toimivatkin motivaationa koko työlle. Kolmannella haastateltavalla ei ollut tuota henkilökohtaista kokemusta, mutta vahva innostus ja kiinnostuneisuus värikylpy työskentelyä kohtaan. Tämä todistaa sen, ettei Vauvojen värikylpy -ohjaajalla tarvitse olla omia lapsia tai omaa kokemusta vauvojen hoidosta. Innostuneisuus ja motivoituneisuus auttavat ohjaajaa tutustumaan ja ymmärtämään vauvojen maailmaa ja ilmiön tavoitteita. Häkän (2014) mukaan taideohjaajaksi kehittyminen edellyttää tietoa, taitoa ja kokemusta.

Ohjaajaksi kehittyminen vastaa jossain määrin Järvisen (2005) esittelemään Hubermanin (1992) urakehitysmallia. Kehitysmallissa edetään uran aloittamisesta vakiintumiseen ja vakiintumisen kautta saadun varmuuden jälkeen uskaltaudutaan kokeilemaan uusia menetelmiä ja ideoita. Kokeiluvaiheen jälkeen ohjaaja rentoutuu ja kokee itsensä varmaksi omassa työssään. Ohjaajalla on olo, että hän hallitsee tilanteet. (Järvinen 2005, 267-269.)

8 Tutkimustulokset

8.1 Työkokemuksen tuoma varmuus

Sekä teemahaastattelu- että visuaalisen aineistonanalyysistä voidaan päätellä, että Vauvojen värikylpy -ohjaajan työ on hyvin monipuolista ja kokonaisvaltaista. Vauvojen värikylpy -ohjaajan tehtävänä on hallita suuria kokonaisuuksia ja samalla osata pysähtyä yksittäisten ohikiitävien hetkien äärelle. Työpajassa työskentely on vain yksi osa työnkuvaa, sen lisäksi ohjaajan työtehtäviin kuuluu myös suunnittelut, valmistelut ja siivous (Kts. s.40-44, kuvat 1-18).

Värikylpy - ohjaajan työssä kokemuksella on tärkeä rooli. Ohjaajien koulutus on ajallisesti lyhyt, joten ohjaajien kyvykkyys ja taidokkuus perustuvat aiemmille ryhmänohjaus-kokemuksille ja pohjakoulutukselle. Jos näitä ei ole tai niiden kartoittama kokemus on ohjaajalla vähäistä, tulee ohjaajan kerätä työpaja kerrallaan kokemusta ohjaamisesta ja värikylpy -ohjaajana olemisesta. Kokemus luo varmuutta ja varmuus vapauttaa ohjaajalle energiaa keskittyä työpajassa vauvoihin ja heidän perheisiinsä, visuaalisuuden rakentamiseen ja hetkessä nauttimiseen. Ohjaajan heittäytyminen toimintaan mukaan on elementti, joka vapauttaa ja auttaa työpajatoiminnassa myös vanhempia uskaltautumaan työskentelyyn. Kokemukseen liittyy myös ohjaajan tilannetaju työpajassa. Ohjaajan tulee osata arvioida ajankulua, materiaalien määriä, vauvojen vireystasoa ja aikuisten sanallista ja sanatontakin viestintää. Tilannetaju sanana kuvaa hyvin ohjaajan roolia työpajatilassa; ohjaajan tulee johtaa työpajaa eteenpäin sujuvasti ja osallistujien valmiutta seuraillen. Toisaalta ohjaajan on tärkeää myös itse olla osa työskentelyä ja keskittyä vauvojen iloon ja riemuun. Ohjaajan asenteesta tulee huokua rentous ja vapaus työskentelyyn, mutta myös luottamus ja varmuus siihen, että työpaja etenee tietyn kaavan mukaan ja työskentelyllä on merkitystä.

Haastatteluissa tuli ilmi kaksi karkeaa tyyppittelyä: kokenut ohjaaja ja epävarma ohjaaja. Kokenut ohjaaja on varma tekijä ja etsii työssään uusia haasteita. Epävarma ohjaaja on usein juuri aloittanut, innostunut mutta epävarma. Usein epävarmuus kuitenkin peittyy innostuksen ja motivaation alle käytännön työssä. Persoonallisuuspiirteistä riippuu tämän stressaavuustaso. Epävarmalla ohjaajalla kuluu paljon energiaa suunnitteluun, turvallisuusasioiden pohtimiseen, työpajan vetämiseen ja asioiden hallintaan. Mitä enemmän ohjaaja ohjaa työpajoja, sitä enemmän hänellä vahvistuu käsitys

työminästä ja vahvuuksistaan. Kokenut ohjaaja ei työpajan aikana kuluta aikaa pohtien miten lähestyä vanhempia tai lapsia, vaan perheiden kohtaaminen sujuu itsestään ja luonnostaan. Kokenut ohjaaja on omaksunut oman tyylin ja tavan ohjata työpaja läpi varmoin ottein. Hänellä on voimavaroja keskittyä metodin kehittämiseen ja tutustumaan perheisiin luonnollisesti ja helposti.

Vauvojen värikylpy -ohjaajan työ on hyvin fyysistä ja samaan aikaan ohjaajan tulee olla herkkänä ja avoimena työpaja toiminnassa pienille vauvoille. Fyysisyys tulee esiin ohjaajan liikkumisena tilassa; materiaalien hakemisen ja pienten lasten tasolle kumartumisena. Ohjaajan on tärkeää pitää huolta omasta hyvinvoinnistaan ja energiatasoistaan, jotta työpajoissa toimiminen sujuu ongelmitta. Työpajaseurannassa ottamistani valokuvista näkee hyvin ohjaajan liikkumisen, erilaiset työskentely asennot ja fyysisen position tärkeyden. Kuvissa näkee, miten ohjaaja on keskellä perheitä ja työskentelyä, fyysisesti ja henkisesti läsnä työpajassa. Valokuvista näkee, että työskentelyä tapahtuu joka puolella huonetta. Ohjaajan tehtävänä on hallita koko kokonaisuutta, sekä osata pysähtyä huomioimaan myös pieniä ohikiitäviä yksityiskohtia. Tämä taito, joka syntyy kokemuksesta ja varmuudesta, näkyy Sannan työskentelyssä. Kun ohjaaja on luotettava ja varma ohjaamisessaan, voivat vanhemmat rentoutua työskentelyn pariin.

8.2 Henkinen ja fyysinen position vaikutus ilmapiiriin

Tässä kappaleessa käsittelen ohjaajan positiota kahdesta näkökulmasta, jotka ovat ohjaajan henkinen ja fyysinen positio. Henkisellä positiolla tarkoitan ohjaajan asennetta ja vuorovaikutusta perheiden kanssa, mikä ilmenee elein, ilmein ja sanoin. Fyysisellä positiolla tarkoitan ohjaajan tiedostettua sekä tiedostamatonta tilan käyttöä. Ohjaaja tekee työpajatilanteessa erilaisia valintoja oman paikkansa ja sijoittumisensa suhteen. Ohjaajan valintana on olla hyvin lähellä perheitä ja aktiivisesti läsnä työskentelyssä tai jäädä sivummalle ns. ringin ulkopuolelle seuraamaan ja antamaan perheille omaa työrauhaa. Työpajatilanteen yleisilmapiiriin vaikuttaa suuresti ohjaajan positiot ja vuorovaikutus perheiden kanssa. Ohjaajalla on siis suuri vastuu ja asema mielikuvaan, mikä perheille (erityisesti vanhemmille) jää värikylpy työpajasta.

Ohjaajan henkinen positio on se, millä luodaan perheille tervetullut ja mukava olotila työpajaan saapuessa ja siellä työskennellessä. Ohjaajan tapa ottaa perheet vastaan, kertoa tärkeitä infoja ja

käynnistää työpaja kertovat sanattomasti vanhemmille viestiä siitä millaisen suhtautumisen ja asennoitumisen he voivat ottaa työpajassa. Esimerkiksi ohjaajan kiireinen ja jäykkä asennoituminen ja vähäsanainen tervehtiminen voivat vaikuttaa vanhempiin niin, että he menevät niin sanotusti lukkoon ja ovat varautuneita. Tämä heijastuu myös nopeasti vauvoihin, jotka hyvin herkästi tulkitsevat ja aistivat vanhempiensa tunnetiloja ja ilmapiirin tunnelmaa. Avoin ja hyväntuulinen ohjaaja voi vaikuttaa rentoudellaan positiivisesti ja vapautuneesti työpajaan saapuviin vanhempiin. Ohjaajan lämmin ja positiivinen vuorovaikutus saa vanhemmat kokemaan olonsa mukavaksi ja rentoutuvat. Tämä taas heijastuu vauvaan, joka pääsee tutkimaan ja nauttimaan työpajan vapautuneessa ilmapiirissä jossa ei tarvitse kulmat kurtussa pohtia uskallanko tehdä näin tai saako tuohon koskea. Ohjaajan henkiseen positioon liittyy myös ohjaajan käytös työpajatilanteessa. Ohjaaja voi olla aktiivisesti läsnä työskentelyvaiheessa, kiertää perheiden luona ja näyttää esimerkkiä, miten vauvan kanssa voi materiaaleja tutkia. Esimerkin voima on suuri, sillä omastakin kokemuksesta olen huomannut, että vanhemmat eivät välttämättä ole kunnolla virittäytyneet työpajatyöskentelyyn, joten he eivät ole varmoja mitä kaikkea materiaaleilla voisi tehdä. Ohjaajan on hyvä olla esimerkkinä näyttämässä, että materiaalia tutkiessa saa käyttää luovuutta ja ”hullutella” vauvansa kanssa mielin määrin. Työskentely vaiheessa ei ole ns. oikeaa tai väärää tapaa nauttia vauvansa kanssa värien ja tavaroiden ihailemisesta. Samalla ohjaajan kehuminen ja työskentelyn sanallistaminen ovat henkisen position elementtejä. Ohjaaja sanallistaa vauvojen tutkimista, ihmettelyä ja ihailua työpajatilanteessa, jolloin myös vanhemmat voivat kokea ahaa-elämyksiä vauvansa toiminnasta. Toisaalta sanallistaminen ja kehuminen myös vaikuttavat kannustavasti ja positiivisesti työpajan ilmapiiriin. Vanhempien on todella tärkeää kuulla, että heidän oma lapsensa on tehnyt jotakin hienoa! Ohjaajan kehu voi parhaimmillaan antaa vanhemmille onnistumisen kokemuksen, mikä on omiaan luomaan positiivista mielikuvaa työpajoista ja Vauvojen värikylvystä toimintana.

Ohjaajan fyysinen positio on myös tärkeä elementti työpajarakenteessa. Ohjaajan liikkuminen työpajatilanteessa voi olla perheille tilaa antavaa tai perheiden lähellä olevaa. Ohjaaja tekee jatkuvasti valintoja työpajanaikana mihin hän asettautuu itse. Istuuko hän perheiden kanssa samaan rinkiin, laskeutuuko alas perheiden tasolle, seisooko ringin ulkopuolella ja seuraa kokonaistilannetta sieltä? Ohjaajan valitsemaan paikkaan vaikuttavat ohjaajan oma luonne ja persoona mutta myös hänen käsityksensä siitä mitä työpajatilanteessa perheiden puolesta olisi paras ratkaisu. Ohjaaja voi kokea tärkeäksi sen, että hän antaa perheille omaa tilaa ja rauhaa nauttia vauvansa kanssa

työskentelystä ja näin ollen jättäytyy materiaalien jakamisen jälkeen sivummalle seuraamaan ja kommentoimaan silloin tällöin jotakin. Toisaalta ohjaaja voi myös kokea, että perheet erityisesti tarvitset tukea ja kannustusta työskentelyyn, jolloin ohjaaja asettautuu perheiden läheisyyteen ja lattiatasolle missä työskentely tapahtuu. Tällöin ohjaaja on aktiivinen osapuoli työpajassa ja hänen toiminnallaan on suuri rooli työpajassa. Fyysisen position haaste on ihmisten rajojen kunnioittaminen ja huomioiminen. Ohjaajan tulee lukea perheiden ja vanhempien eleitä siitä, miten lähelle ohjaaja voi istua ja kuinka paljon esimerkiksi vauvaa on hyvä leikittää.

Jokaisen ohjaajan on työpajakohtaisesti pohdittava omaa henkistä ja fyysistä positiotaan. Tarkoituksena on, että nämä tukevat ja täydentävät toisiaan. Lämmin ja aito ohjaaja on myös kehonkieleltään helposti lähestyttävä ja avoin. Toisaalta suuri osa henkisestä ja fyysisestä positiosta on tiedostamatonta, johon ohjaajan on vaikea jopa mahdoton vaikuttaa. Silloin olisi hyvä, että jokaisella ohjaajalla olisi vertaistukea. Näin olisi mahdollista saada palautetta omasta työskentelystään ja manereistaan, joita ei ilman ulkopuolisen havainnointia tiedostaisi.

Haastatteluissa ohjaajat kertoivat toisaalta nauttivansa perheiden kanssa työskentelystä, mutta kertoivat myös sen olevan työn haastavin osuus. Vanhempien motivoiminen ja innostaminen työskentelyyn on ohjaajalle raskasta. Omalla esimerkillään ja omaa toimintaansa tarkkailemalla ohjaaja luo työpajatilaa tunnelman, jossa vanhemmat voivat joko rentoutua tai jännittyä, riippuen ohjaajan taidosta olla läsnä ja avoin.

8.3 Taide ja visuaalisuus voimavarana

Vauvojen värikylvyissä taide on avustamassa ja tukemassa kasvua, työpajassa ei taidetta vauvoille tarkoituksellisesti opeteta. Tutkijana olen kuitenkin tullut siihen tulokseen, että Vauvojen värikylvyssä on taidekasvatuksellisia elementtejä. Työpajassa tapahtuva taidekasvatus ei ole toiminnassa näkyvä osa tai tietoisesti valittua, mutta se vaikuttaa toiminnan taustalla. Mielestäni taidekasvatuksellinen ele on jo se, että vauvoille tarjotaan paikkaa jossa he pääsevät kasvamaan taiteen äärellä, löytämään ilo väreistä ja materiaaleista. Vertaan tätä kasvatuksellista otetta esimerkiksi vauvoille suunnattuihin muskari-harrastukseen. Kasvatukselliset elementit muskareissa eivät pyri esimerkiksi musiikin teorian oppimiseen, vaan musiikin ilon ja riemun jakamiseen vauvojen ja perheiden kesken. Lapsi oppii saavansa hyvää mieltä musiikista, väreistä, materiaaleista,

rytmeistä ja tämä oppi voi kantaa pienen lapsen taitoja pitkällekin elämään. Taidekasvatus Vauvojen värikylvyssä ei ole tavoitteellista eikä sillä ole tarkkoja opetussuunnitelmallisia rakenteita hallitsemassa toimintaa. Ohjaajien kertomana Vauvojen värikylpy -toiminnassa madalletaan myös kynnystä vanhemmille taiteelliseen työskentelyyn ja taiteen tarkasteluun. Aineistosta noussut termi ”perhetaidekasvatus” on erittäin hyvä ja kuvaava sana.

Sen lisäksi, että taide on tukemassa vauvojen kasvua, on taide myös tärkeä elementti Vauvojen värikylpy -ohjaajien työssä. Ohjaajat ovat usein pohjakoulutukseltaan taidealta, joten taide on itsessään hyvin motivoiva ja inspiroiva tekijä ohjaajille. Huomasin tämän erityisesti seurattessani Sanna Pajusen vetämää työpajaa (kts. s. 40-44). Hän järjesteli virikkeeksi tarkoitettuja kukkasiasutuneesti, mutta tarkasti visuaalisesti kauniisiin asetelmiin. Tässä kohtaa hän sai erityisesti hyödyntää omaa koulutustaan kuvataiteilijana.

Ohjaajien toimintaa ohjailee myös heidän henkilökohtainen taidekäsityksensä. Vauvojen värikylpy -ohjaajilla korostuu ekspressiivinen taidekäsitys, joka pitää sisällään elämyksellisyyden, samaistumisen, empaattisuuden ja taiteen itseilmaisun välineenä (Räsänen 2008). Tämä näkyy siinä, että ohjaajat lähtökohtaisesti näkevät Vauvojen värikylpy -metodin toimivana ja ihanteellisena työskentely muotona. Metodissa arvostetaan lasten taidetta, sen hetkessä elämistä ja kokemuksellisuutta. Ohjaajien taidekäsitys ei arvota lopputulosta vaan keskittyy toimintaan ja tekemisen iloon.

Taide inspiroi sekä ohjaajia että perheitä työskentelyn pariin. Ohjaajille toiminnan taiteellisuus on työn motivaationlähde ja itseilmaisun kohde. Perheille toiminnassa oleva taide on kohde, jonka avulla leikitään ja ihaillaan maailmaa yhdessä pienen lapsen kanssa. Lapsille taide on väline, jonka avulla lapsi hahmottaa elämää ja sen yksityiskohtia.

8.4 Vanhempien läsnäolon merkitys työpajoissa

Yksi ohjaajista käytti haastattelussa termiä ”perhetaidekasvatus”, kuvatakseen millaista taidekasvatusta hänen mielestään Vauvojen värikylpy -toiminnassa saattaisi olla.

Kuvataideopettajana ja tutkijana tämä kuvaa mielestäni täydellisesti sitä, miten taidekasvatus esiintyy Vauvojen värikylvyssä.

Vauvojen värikylpy -työpajassa perheellä on suuri merkitys. Metodin tavoitteena on tukea varhaista vuorovaikutusta, mutta myös ylläpitää sitä. Tämän vuoksi vanhemmille lapsillekin suunnatut Värikylpy työpajat ovat muodoltaan sellaisia, joihin osallistuu aina vanhempi lapsen kanssa. Vauvan ja vanhemman varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on toiminnan yksi lähtökohdista. Aikuisen rohkaiseminen ja innostaminen osallistumaan työskentelyyn vaalii myös vauvan innostumista materiaalien tutkimiseen. Aikuisen osallistuminen on tärkeää, sillä vuorovaikutuksesta ja yhdessä toimimisesta syntyy sekä vauvalle että vanhemmalle onnistumisen, ilon ja nautinnon kokemus. (Setälä 2011, 22.)

Metodi rikkoo ennakkokäsityksiä ja mielikuvia taidekuplan ympäriltä. Metodissa perheet pääsevät näkemään taiteen hyvin konkreettisesti ja helposti lähestyttävästi. Ohjaajan työ ei kohdistu ainoastaan vauvoihin, vaan tehdessään valintoja työpajaa koskien hän ottaa huomioon myös vanhempien läsnäolon. Vauvan mielenkiinnon ja innostuksen puolesta työpajojen rakenne voisi säilyä samanlaisena kerrasta toiseen, mutta vanhempien motivoiminen ja innostaminen työskentelyyn vaatii muuttuvia ja yllättäviä tekijöitä. Runsas materiaalitarronta ja rikas aistimaailma toki myös vahvistavat lapsen kehitystä, niin kuin tutkimukseni teoria osuudessa olen todennut.

Samalla metodin vaikutus ei kohdistu pelkästään työskentelevään vauvaan, vaan välittyy tämän kautta myös perheenjäsenille. Työpajat saattavat olla perheille ainoa kosketus taiteen maailmaan ja taiteen tekemiseen. Toisille perheille se voi myös olla tapa ylläpitää taideharrastusta perheessä pienestä isompaan. Kaiken keskipisteenä olevan vauvan riemu ja ilo taiteen äärellä tartuttaa myös vanhempiin positiivista vaikutusta taiteesta. Yhdessä jaettu ihana kokemus taiteen äärellä voi olla kantava voima pitkälle tulevaisuuteen. Se on suhteen luomista taidemaailmaan. Aikuiselle heittäytyminen värien ja materiaalien maailmaan voi olla myös hyvin vapauttava kokemus (Setälä 2011, 22).

9 Pohdintaa

Tämä tutkimus on ollut matka, jonka aikana olen joutunut todella kyseenalaistamaan ja pohtimaan omia näkemyksiäni ja arvojani niin kuvataidekasvatuksesta mutta myös tutkimuksen tekemisestä sekä Vauvojen värikylpy -työmuodosta. Olen kirjoittanut tutkimustani ympäristössä, jossa lähimmät ihmiset ovat kouluttautuneet ekonomeiksi, insinööreiksi ja it-alan ammattilaisiksi. Heidän ajatuksensa ja kommentointinsa tutkimukseni aiheesta ja rakenteesta ovat olleet minulle henkilökohtaisesti positiivinen haaste, sillä olen joutunut pohtimaan hyvin tarkkaan oman alani ja tutkimukseni tavoitteita. Olen siis palannut juurilleni, vuoteen 2009 kun hain opiskelemaan kuvataidekasvatusta Lapin yliopistoon. Oli mielenkiintoista löytää se into ja palo, mikä ajoi minut kerran taiteen ja kasvatuksen pariin. Tuo palo ja into muuttuivat normeiksi opiskellessani joka arkipäivä kuvataidekasvatusta, jolloin sen uutuudenviehätys katosi. Olen kiitollinen siitä, että lähelläni olleet eri alojen ihmiset ovat pakottaneet minut puntaroimaan asioita, joita en olisi osannut taide- tai kasvatusmaailmassa välttämättä edes kyseenalaistaa. Yksi hyvä esimerkki tästä on ollut kvantitatiivisten tutkimusten tekijöiden epäilykset siitä, voiko kokemusta tutkia. Tämä ajoi minut ensin epäilemään koko tutkimustani ja sen jälkeen tutkimuskirjallisuuden äärelle, josta löysin itselleni tutkimusmetodologian.

Tutkimukseni on ajankohtainen, sillä Vauvojen värikylpy -ohjaajaksi kouluttautuvia taidealan ihmisiä on kasvava määrä. Ilmiötä on tutkittu vähän, joten jokainen tehty tutkimus vie ilmiötä eteenpäin ja tuo sitä tunnetummaksi. Tutkimukseni aihe valikoitui tutkijan oman mielenkiinnon johdattelemana, mutta aihetta voisi vielä tarkastella esimerkiksi ohjaajien naisvaltaisuudesta käsin. Mikä ilmiössä vetoaa erityisesti naisiin? Miksi miesohjaajia on ollut vuoteen 2017 mennessä koulutuksessa vain yksi? Mielenkiintoista olisi pohtia myös internetistä löytyvien perheblogien kirjoituksia Vauvojen värikylpy -työpajoista ja heidän sanoittamiaan merkityksiä työskentelystä.

Omassa tutkimuksessani olisin tutkijana toivonut suurempaa aineistoa, erityisesti useamman ohjaajan haastatteluita. Alkuun suunnittelin ohjaajille kyselylomaketta, mutta ongelmaksi nousi lomakkeen kaavamaisuus ja pinnallisuus. Uskon, että lomakekyselyyn olisi anonyymiyden vuoksi osallistunut useampi ohjaaja. Haastattelun etuna on kuitenkin sen syvällisyys ja muutoksien mahdollisuudet, mutta haasteeksi nousi haastateltavien löytäminen. Aineiston valmistuttua pohdin myös, miten juuri näiden kolmen ohjaajan valikoituminen osaksi tutkimustani, vaikuttivat tuloksiin.

Jokainen kolmesta ohjaajasta työskenteli suurehkossa kaupungissa. Tämä vaikuttaa heidän kokemuksiinsa työstään esimerkiksi sillä tavoin, että haastatteluissa ei noussut esiin huolta asiakkaiden riittämisestä. Jos haastattelussa olisi ollut mukana hyvin pienen paikkakunnan värikylpy ohjaaja, olisi tuloksiin voinut nousta myös haasteet esimerkiksi työpajojen mainostamisesta ja asiakkaiden löytämisestä.

Koen kuitenkin, että olen saanut aineistostani poimittua ohjaajan työtä yleisesti kuvaavia teemoja, joihin värikylpy ohjaajien on helppo samaistua. Toivon, että tämä tutkimus saa olla vertaistukena aloitteleville Vauvojen värikylpy -ohjaajille ja myös inspiraationa ja ymmärrystä kasvattavana jo kokeneemmillekin ohjaajille. Samalla haluan tuoda tutkimuskentälle ilmiötä esille, jotta ilmiön tunnettavuus kasvaisi.

Tutkimusta tehdessä tulee tutkijalla olla pyrkimys siihen, että hän tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee pohtia luotettavuuteen liittyviä seikkoja ja kuvata tutkimusprosessia mahdollisimman tarkasti luotettavuuden maksimoimiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135-139.)

Oma subjektiivinen suhteeni tutkimusaiheeseen on vahva. Kokemukseni itse ohjaajuudesta ja työpajatoiminnasta vanhemman näkökulmasta ovat luoneet pohjan kaikelle tulkinnalle. Olen kuitenkin tutkimusta tehdessä ollut tietoinen omasta subjektiivisuudestani ja hyväksynyt sen. Uskon kuitenkin, että oma henkilökohtainen kokemukseni tutkimusaiheesta on antanut minulle tutkijana työkaluja tulkita aineistoa sekä nähdä tutkimusaiheeni kokonaisvaltaisesti. Ulkopuolinen, työmuotoon ennestään tutustumaton, tutkija ei välttämättä osaisi katsoa työpajatoimintaa sen kaikkine ulottuvuuksineen ja vaikutuksineen. Ohjaajana ja äitinä olen siis myötäelänyt ja elänyt haastatteluissa mukana, mutta tutkijana olen kirjannut havaintojani ja analyysiani ylös irrallaan omista näkemyksistäni tai ajatuksistani työpajojen ohjaamisesta.

Aineistossa haastateltavat pysyvät anonyymeina, sillä tavoitteenani oli saada ohjaajilta mahdollisimman aitoa ja rehellistä puhetta työstään. Tämän saavuttaakseni koin tärkeäksi painottaa haastatteluun osallistuville, ettei heidän nimiään tai muita tunnistettavia elementtejä kirjata tutkimukseeni ylös. Tämän valinnan tein siksi, että halusin luoda ohjaajille mahdollisuuden hyvin avoimeen ja luottavaiseen ilmapiiriin, jossa ei tarvitse jännittää miten muut ihmiset (kollegat,

asiakkaat, työnantajat) lausuntoihin reagoivat. Tutkijana minulla oli siis lähtöolettamus haastatteluihin mennessä, että haastattelijat voisivat mahdollisesti myös kertoa työstä jotakin arkaluonteista tai negatiivista, jonka takia olisi hyvä piiloutua anonyymiyden taakse.

Marraskuussa 2017 lähetin Sanna Pajunen-Kyynäräiselle tarkistettavaksi kappaleet 2.3 Vauvojen värikylpy -ohjaajakoulutus sekä 6 Kukkaketo – esimerkki työpaja. Sanna Pajunen-Kyynäräinen tarkisti, että kappaleissa käsitellyt tiedot ovat oikein ja Sannan antamien ehdotusten pohjalta muutin tekstistä kohtia, jotta ne kuvaisivat paremmin Sanna Pajunen-Kyynäräisen työnkuvaa ja koko Vauvojen värikylpy –metodia.

10 Lähteet

Kirjallisuus

Arajärvi, Terttu. 1999. *Hyvä lapsuus vauvasta koululaiseksi*. Helsinki: Ajatus.

Behm, Elina & Repo, Päivi. 2011. *Vanhempien näkemyksiä Vauvojen Värikylpy™-pajojen merkityksestä*. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Bruce, Tina. 2004. *Cultivating Creativity for babies, toddlers and young children*. 2nd edition. London: Hodder Education.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana. 2001. *Teemahaastattelu: Opit ja opetukset*. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 24-42.

Eskola, Jari. 2015. *Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta*. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus 2015, 133-157.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Grönfors, M. 2007. *Havaintojen teko aineiston keräyksen menetelmänä*. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WSOY, 151–167.

Hakkola, Kirsti & Laitinen, Sirkka & Ovaska-Airasmaa Mirja. 1990. *Lasten taidekasvatus*. Hämeenlinna: Karisto Oy kirjapaino.

Happo, Iiris & Lehtelä, Pirjo-Liisa. 2015. *Osaamisen osoittaminen*. Praktista toimintaa ja syvällistä ajattelua. Oulun Ammattikorkeakoulu. ePooki 8/2015.

Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena. 2008. *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997: *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Huisman, Tuulamarja & Laukkanen, Anneli. 2001. *Lapsuusajan liikunta ja sen yhteys lapsen terveyteen*. Teoksessa: Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri. Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 62-70.

Häkkä, Arja. 2014. *Taide- ja kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa*. Teoksessa: Häkkä, Arja & Kuokkanen, Helena & Virolainen, Arja (toim.). Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 203-246.

Jaskari, Saara. 2011. *Vauvojen värikylpy lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen näkökulmasta*. Teoksessa: Setälä, Päivi (toim.). *Vauvojen värikylpy*. Porin lastenkulttuurikeskus – Satakunnan lastenkulttuuriverkosto. Pori: Porin taidemuseo, 64-66.

Järvinen, Annikki. 2005. *Opettajan ammatillinen kehitysprosessi ja sen tukeminen*. Teoksessa: Eteläpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi (toim.). *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia*. Helsinki: WSOY, 258-274.

Karvonen, Pirkko. 2009. *Yhdessä: Leiki, liiku ja lue lapsesi kanssa*. Helsinki : Erilaisten oppijoiden liitto : Helsingin seudun erilaiset oppijat.

Laine, Timo. 2015. *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma*. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28-45.

Lee, Nicky & Sila. 2011. *Isän ja äidin käsikirja*. Hämeenlinna: Päivä.

Moilanen, Anu-Maarit. 2010. *Kiisselistä kuvaksi. Vauvojen värikylpy -työskentelyn mahdollisuuksia*. Helsinki: Taiteen maisterin opinnäytetyö.

Mettovaara, Eija. 2011. *Lähtökohtana turvallinen työpaja*. Teoksessa: Setälä, Päivi (toim.) 2011. *Vauvojen värikylpy*. Porin lastenkulttuurikeskus -Satakunnan lastenkulttuuriverkosto. Pori: Porin taidemuseo, 30-35.

Pakkanen, Päivi. 1994. *Liike kehityksen edellytyksenä*. Teoksessa: Surakka, Tarja (toim.). *Lapsi keksii maailman uudelleen*. Taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 58-70.

Porna, Ismo & Väyrynen, Pirjo. 1993. *Taiteen perusopetuksen käsikirja*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Pusa, Tiina. 2009. *Taide kestää elämän – taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa*. Teoksessa: Välimäki, Anna-Leena. *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 71-77.

Riihelä, Monika. 1994. *Lapsi, taide ja opettajuus*. Teoksessa: Surakka, Tarja (toim.). *Lapsi keksii maailman uudelleen*. Taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 9-13.

Rusanen, Inkeri. 2009. *Lapsen kuvista kulttuurin kuviin*. Teoksessa: Välimäki Anna-Leena. *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 48-54.

Rusanen, Sinikka & Torkki, Kaisa. 2000. *Minusta jää jälki*. Teoksessa: Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri. *Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. Tampere: Finn Lectura, 43-53.

Rusanen, Sinikka. 2007. *Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen*. Kuvataiteen opintojen kehittäminen lastentarhanopettajien koulutuksessa. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Räsänen, Marjo. 2008. *Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Salminen, Antero. 2005. *Pääjalkainen. Kuva ja havainto*. Toim. Inkeri Koskinen. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Salminen, Antero. 1994. *Varhaislapsuuden kuvat*. Teoksessa: Surakka, Tarja (toim.). Lapsi keksii maailman uudelleen. Taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 35-46.

Schwarz, Trudi & Luckenbill, Julia. 2012. *Let's Get Messy!: Exploring sensory and art activities with infants and toddlers*. Young Children. Vol. 67. Iss. 4. September: 26-30. Washington: National Association for the Education of Young Children.

Setälä, Päivi. 2011. *Vauvojen värikylypy*. Pori Lastenkulttuurikeskus -Satakunnan lastenkulttuuriverkosto. Pori: Porin taidemuseo.

Siltala, Pirkko. 2003. *Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa*. Teoksessa: Niemelä, Pirkko & Siltala, Pirkko & Tamminen, Tuula (toim.). Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16-43.

Sinkkonen, Jari. 2000. *Vauvasta leikki-ikäiseksi – lapsen kehitys kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana*. Teoksessa: Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura, 13-20.

Siren-Tiusanen, Helena. 2001. *Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuksen käytännöt*. Teoksessa: Helenius, Aili & Karila, Kirsti & Munter, Hilka & Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen, Helena. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 19-33.

Seliger, M. 2009. *Kuva-analyysi graafisen muotoilun tutkimustapana*. Teoksessa: L. Mäkelä-Marttinen (toim.) Luova työ tutkimuksen kohteena. Avauksia design- alojen metodologiaan. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, 41–54.

Spock, Benjamin. 1990. *Vanhemmuus*. Porvoo: WSOY.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Vantaa: Tammi.

Vilkka, Hanna. 2006. *Tutki ja Havainnoi*. Helsinki: Tammi Oy.

Painamattomat lähteet

Haastattelut 22.2.2017. Heidi Häyry. Tutkijan hallussa, Turku.

Pajunen-Kyynäräinen, Sanna. 2017. Sähköpostihaastattelut. Tutkijan hallussa, Turku.

Internet-lähteet

Minäkö tutkija, 2017. <http://www.xip.fi/tutkija/0401b.htm> (luettu: 31.7.2017)

Värikylpy, 2016. www.varikylpy.fi (luettu: 23.9.2016 & 4.10.2016)

Karvinen, Ikali. 2016. Valokuva-analyysi kulttuurilähtöisen tutkimuksen alueella - esimerkki henkisen ja hengellisen terveyden tutkimuksesta.

<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/artikkelit/valokuva-analyysi.html#valokuva-aineiston-hankkimisen-lahtokohtia> (luettu: 16.10.2017)

Muut lähteet

Jaskari, Saara. 3.9.2010. *Vauvojen värikylpy ja varhainen vuorovaikutus*. Luentomuistiinpano. Tutkijan hallussa, Turku.

Mettovaara, Eija. 2.9.2010. *Värikylpy-metodi ja Vauvojen värikylpy*. Luentomuistiinpano. Tutkijan hallussa, Turku.

11 LIITTEET

Teemahaastattelu –runko

TAUSTATIETOJA

Koulutus

Nykyinen työpaikka

Aiempi kokemus Vauvojen värikylpy –metodista

Aiempi kokemus taidekasvatuksen kentältä

Millaisia ryhmiä ohjaa

VAUVOJEN VÄRIKYLPI

Miten löysi Vauvojen värikylpy –metodin?

Miksi innostui metodista?

Miten päätyi ohjaajaksi?

Miksi tekee tätä työtä?

OHJAAJAN KOULUTUS

Milloin käynyt?

Muistoja koulutuksesta

Lisäkoulutuksia?

Millaisista elementeistä ammattitaito koostuu?

OHJAAJAN TYÖ

Normaali työpäivä

Käytännöntehtävät

Mistä pidät työssäsi eniten?

Mikä tuottaa iloa?

SUUNNITTELU

Miten suunnittelee

Millaisia asioita ottaa huomioon

Inspiraatio

Millainen on onnistunut työpaja?

TAIDEKASVATUS

Mitä on pienten lasten taidekasvatus?

Onko Vauvojen värikylvyssä taidekasvatusta?

PERHEET&VAUVAT

Roolit

Kohtaamiset

Mitä perheet työskentelystä saavat?

HAASTEET

Millaisia

Miten selvitä?

Mistä haet apua?

KEHITTÄMINEN

Kehitätkö työtäsi eteenpäin?

Millaisiin asioihin kiinnität huomiota?

Ohjaajuuden kehittyminen? Miten, missä näkyy?

VERTAISTUKI

Onko sitä?

LOPUKSI

Kerro, jokin mukava muisto työpajatilanteesta, jossa koit onnistuneesi ohjaajana.